



REMISSVAR

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Vårt datum: 2021-09-06

Vårt diarienummer: ADM/2021:280

Ert datum: 2021-06-08

Er beckning: U2021/02963

Omställningsstudiestöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden Ds 2021:18

Härmed översänder Centrala studiestödsnämnden (CSN) remissvar över rubricerad promemoria.

Beslut om detta remissvar har fattats av generaldirektören Christina Forsberg efter föredragning av verksjuristen Sara Ljung och utredaren Alexandra Swenning i närvaro av chefsjuristen Åsa Lindahl, ekonomichefen Jan Söderholm, avdelningschefen Helena Gagner, verksjuristen Johan Lindeberg och verksamhetscontrollern Jennie Pettersson.

I arbetet med remissvaret har även verksjuristerna Malin Olofsson och Sara Zell, utredaren Henrik Strömberg Croné, verksamhetsutvecklarna Maria Grahn Sillén, Annelie Gustafsson, Markus Siitonen, Sara Söderstedt, Jonas Thunberg och Lena Ullström, delprocessledaren Inger Thoresson, chefsarkitekten Maria Johansson, systemutvecklaren Patrik Lundgren, projektledaren Kenneth Arnesen, redovisningsansvarige Eva-Lisa Lindström, analytiker Sofia Lennerth, kommunikatören Gunilla Nordling, samt controllers Susanne Gedda, Fredrik Lundquist, Anna Rahm, Linda Stenmark och Anna-Karin Sundin deltagit.

Christina Forsberg

Sara Ljung

Alexandra Swenning

Innehåll

Sammanfattning.....	6
Inledande synpunkter.....	12
1 Författningsförslag.....	12
1.1 Förslag till lag om omställningsstudiestöd.....	13
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen om omställningsstudiestöd	22
1.3 Förslag till förordning om omställningsstudiestöd	22
1.4 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	29
1.9 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)	30
1.10 Förslag till lag om ändring i studiestödsdatalagen (2009:287).....	31
1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd	32
1.16 Förslag till förordning om ändring i studiestödsdataförordningen (2009:321)	32
2 Ett nytt omställningsstudiestöd	34
2.5 Ett mer rekryterande studiestöd kan få fler vuxna att vilja vidareutbilda sig.....	34
2.6 Ett kostnadseffektivt system utan oönskade bieffekter	35
4 Målgrupp och kvalificeringsvillkor	36
4.3 Arbetad tid.....	36
4.4 Etableringsvillkoret	36
4.4.1 Etableringsvillkoret innebär att den som ska få omställningsstudiestöd ska ha förvärvsarbetat under en längre tid	36
4.4.2 Även annan sysselsättning kan jämföras med förvärvsarbete.....	36
4.4.3 Inkomster ska kunna visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning.....	37
4.4.5 Arbete som huvudsyssla under kvalificeringstiden	37
4.5 Aktualitetsvillkoret	38
4.5.1 Aktualitetsvillkoret innebär att den som ska få omställningsstudiestöd måste ha aktuellt förvärvsarbete	38
4.5.2 Tid med annan sysselsättning ska i vissa fall inte räknas in i ramtiden	38
4.5.3 Inkomster ska kunna visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning.....	39
4.6 Bemyndiganden till CSN om etablerings- och aktualitetsvillkoren.....	39
5 Utbildningar som ska ge rätt till omställningsstudiestöd	40
5.1 Utbildningar i Sverige som ger rätt till studiestöd enligt studiestödslagen.....	40
5.2 Utbildningar som omställningsorganisationerna finansierar	41
5.3 En utbildning måste omfatta minst en veckas heltidsstudier för att ge rätt till omställningsstudiestöd.....	42
5.4 Begränsning av utbildningarnas längd till och med det kalenderår den studerande fyller 39 år.....	42

5.5 Utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.....	42
6 Den närmare utformningen av omställningsstudiestödet.....	43
6.1 Omställningsstudiestöd ska lämnas per vecka.....	43
6.2 Studiernas omfattning – omställningsstudiestöd ska kunna lämnas för studier på hel- eller deltid.....	44
6.3 Kortaste och längsta tid med omställningsstudiestöd	44
6.4 Beräkning av omställningsstudiestöd	45
6.4.1 Omställningsstudiestödets storlek ska beräknas med utgångspunkt i stödtagarens årliga inkomst i beslut om sjukpenninggrundande inkomst (SGI).....	45
6.4.2 Omställningsstudiestöd i form av bidrag ska vara skattepliktigt och pensionsgrundande	46
6.4.3 Omställningsstudiebidrag ska ersätta 80 procent av ett inkomstbortfall och anpassas till omfattningen av studier och förvärvsarbete	47
6.4.4 Omställningsstudielån ska kunna lämnas för att begränsa ett inkomstbortfall vid studier.....	47
6.4.5 CSN ska ha möjlighet att kontrollera arbete under tiden med omställningsstudiestöd	48
6.5 Studieresultat ska prövas på motsvarande sätt som inom studiemedelsområdet.....	48
6.6 Utbetalning.....	48
6.6.1 Omställningsstudiestöd ska betalas ut först sedan studierna har påbörjats	48
6.6.2 Omställningsstudiestöd ska betalas ut månadsvis i efterskott.....	48
6.6.3 Omställningsstudiestödet ska i vissa fall vara förverkat	48
6.7 Samordning med andra förmåner och kravet på nyrekrytering inom studiestartsstödet	49
6.8 Bestämmelser som bör överensstämma med bestämmelser som gäller för studiemedel	49
6.9 Återkrav av omställningsstudiestöd.....	51
6.10 Återbetalning av lån	52
6.11 Utmätning av omställningsstudiebidrag.....	52
7 Administration av omställningsstudiestöd	52
7.1 Omställningsstudiestödet ska administreras av CSN	52
7.2 En ansökan om omställningsstudiestöd lämnas in till CSN som prövar ansökan och fattar beslut	52
7.2.1 Omställningsstudiestöd ska beviljas efter ansökan.....	52
7.2.2 Yttrande från en omställningsorganisation.....	53
7.3 Överklagande till Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)	54

7.3.1 CSN:s beslut om beviljning och återkrav av omställningsstudiestöd överklagas till ÖKS.....	54
7.4 Överklagande till förvaltningsdomstol.....	54
7.4.2 CSN:s beslut om återbetalning av lån överklagas till allmän förvaltningsdomstol	54
7.5 CSN behöver vissa uppgifter från andra för sin handläggning.....	54
7.5.4 Uppgiftsskyldighet för Skatteverket.....	55
7.5.6 Uppgiftsskyldighet för Kriminalvården	56
7.5.7 Uppgiftsskyldighet för omställningsorganisationer.....	56
7.5.8 Uppgiftsskyldighet för läroanstalter och andra utbildningsanordnare	56
7.6 Andras behov av uppgifter från CSN	56
7.7 Ändrade bestämmelser för behandling av personuppgifter	58
7.7.2 Behandlingen av personuppgifter hos CSN i ärenden om omställningsstudiestöd	58
8 Ekonomisk ram och stegvist införande.....	62
8.2 Stegvist införande	62
8.3 Fördelning av medel till studerande med arbetslivserfarenhet från privat respektive offentlig sektor	62
8.4 Omställningsstudiestöd kan lämnas i två skilda ansökningsomgångar	63
8.5 Omställningsstudiestöd lämnas i den ordning ansökningarna kommer in till CSN... ..	63
9 Hur kan efterfrågan på utbildning och validering påverkas inom olika utbildningsformer?	63
9.4 Utbildning och validering som finansieras av omställningsorganisationer och arbetsgivare	63
Övrig icke offentligfinansierad utbildning.....	63
10 Kontroll av felaktiga utbetalningar.....	64
10.2 Behov av kontroller för det nya studiestödet	64
11 Uppföljning och utvärdering av reformen.....	65
12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	66
13 Konsekvenser	67
13.2 Offentligfinansiella konsekvenser av utredningens förslag	67
13.2.1 Antaganden och grunder för kostnadsberäkningarna	68
13.3 Förslagets konsekvenser för individer	68
13.3.1 Konsekvenser för studerandes privatekonomi under och efter omställningsstudierna	68
13.3.2 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män	69
13.5 Konsekvenser för CSN	69

13.15 Övriga konsekvenser	69
14 Författningskommentar	69
14.1 Förslaget till lag om omställningsstudiestöd	69
Bilaga 1 Den övergripande processen för omställningsstudiestöd.....	69
CSN:s prövning av ansökan om omställningsstudiestöd.....	69

Sammanfattning

CSN lämnar följande reflektioner och synpunkter på den rubricerade utredningens förslag:

- CSN anser att villkoren för etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret är synnerligen omfattande och detaljerade.
- Att omställningsstudiestödet kan ges från 27 års ålder gör att det finns en risk att stödet konkurrerar med det reguljära studiemedlet. CSN anser att det bör övervägas att höja den lägsta åldersgränsen för omställningsstudiestödet.
- CSN konstaterar att komplexiteten i det föreslagna regelverket försvårar en automatiserad prövning, bidrar till högre utvecklingskostnader och kräver längre tid för implementation.
- CSN vill informera om att det föreslagna datumet för ikraftträdande medför att CSN endast kommer att hinna ta fram ett begränsat systemstöd. Inledningsvis kommer CSN:s handläggning av stödet därför huvudsakligen att vara manuell. Handläggningstiderna kommer till en början att bli långa, på i genomsnitt ca tre till fyra månader, och det finns en ökad risk för felaktiga utbetalningar när systemstöd saknas.
- CSN vill informera om att det komplexa regelverket medför att handläggningstiderna blir långa, på i genomsnitt två månader, även efter det att ett systemstöd finns på plats. Det medför en oförutsägbarhet för de studerande och genererar en omständlig process. CSN:s handläggningskostnader för ett enskilt ärende blir höga.
- CSN anser att den föreslagna lagen om omställningsstudiestöd är detaljerad och innehåller bestämmelser som snarare bör återfinnas i förordning eller på föreskriftsnivå.
- CSN bedömer att beräkningen av ramtiden för bedömning av om en studerande uppfyller etableringsvillkoret är komplex och medför svårigheter för en enskild att förstå vilken tid som kan räknas med. Beräkningssättet bidrar till oförutsägbarhet för den studerande.
- CSN önskar klargörande avseende hur många dagar per månad föräldrapenning ska utnyttjas för att månaden ska kunna jämföras med en månad då en person förvärvat arbetat vid beräkning av etableringsvillkoret.
- CSN önskar att CSN i sin prövning av etableringsvillkoret ska kunna utgå från huruvida inkomstkravet är uppfyllt med beaktande av

helårsinkomsten och, om det behövs, först därefter pröva de månadsvisa inkomstuppgifterna.

- CSN avstyrker förslaget att arbete ska vara huvudsyssla under kvalificeringstid för etableringsvillkoret eftersom CSN bedömer att villkoret är obehövt. En alternativ lösning är att höja grundkravet från 16 timmar till 20 timmars arbete per vecka.
- CSN avstyrker aktualitetsvillkoret i sin helhet.
- CSN anser, för det fall aktualitetsvillkoret kvarstår, att den studerandes förståelse för regelverket samt CSN:s prövning och möjlighet till automatisering skulle underlättas om etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret var mer lika i sin utformning.
- CSN anser att utelämnandet av graviditetspenning, närståendepenning och smittbärrpenning som ersättningar som är överhoppningsbara vid beräkning av aktualitetsvillkoret kan missgynna jämställdheten när det gäller möjligheten att få rätt till omställningsstudiestöd.
- CSN anser att en alternativ regel bör införas vid prövning av inkomster för egenföretagare. Villkoret kan istället vara att en egenföretagare ska visa inkomster från 12 månader inom en ramtid om tre år.
- CSN bör ges bemyndigande att reglera hur långt ett studieuppehåll kan vara för att etablerings- och aktualitetsvillkoren ska prövas igen.
- CSN föreslår att det, i förordningen om omställningsstudiestöd, förtydligas att omställningsstudiestöd får lämnas till studerande vid läroanstalter och utbildningar som anges i bilagan till studiestödsförordningen.
- CSN tillstyrker, med beaktande av föreslagen utformning av omställningsstudiestödet, utredningens förslag att utlandsstudier inte ska ge rätt till omställningsstudiestöd.
- CSN konstaterar att omställningsstudiestödet inte innefattar möjlighet att låna till eventuella merkostnader i samband med studierna.
- CSN anser att tillsynen över utbildningar som finansieras av omställningsorganisationer behöver säkerställas.
- CSN tillstyrker att omställningsstudiestödet bara ska få lämnas för sådan del av studietiden som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

- CSN avstyrker förslaget att omställningsstudiestöd ska kunna lämnas även utan beaktande av arbetsmarknadens behov om det finns särskilda skäl. Myndigheten föreslår istället att det skrivs in ett undantag i lagen enligt vilket stödet får beviljas för utbildning utan beaktande av arbetsmarknadens behov om det finns omständigheter som gör det sannolikt att utredningen kan leda till ny anställning eller betydligt ökad anställningsbarhet.
- CSN föreslår att omställningsorganisationerna ska lämna uppgift till CSN om omständigheter som ska beaktas vid prövning av huruvida utbildningen är en sådan som omställningsstudiestödet inte får lämnas för.
- CSN avstyrker den föreslagna begränsningen för studerande med examen på forskarnivå.
- CSN tillstyrker förslaget att omställningsstudiestöd ska lämnas per vecka.
- CSN anser att kravet på mer frekventa kontroller blir särskilt problematiskt utifrån att studierna ska kunna bedrivas på fem deltidnivåer.
- CSN önskar föreskriftsrätt för hur beräkning av studiernas omfattning respektive arbetets omfattning ska kunna göras.
- CSN anser att CSN hos Försäkringskassan ska kunna begära att den årliga inkomsten ska bestämmas sex månader före studiestarten.
- CSN önskar ytterligare föreskriftsrätt kring hur långt ett studieuppehåll får vara innan en ny årlig inkomst ska fastställas efter ny ansökan om omställningsstudiestöd.
- CSN tillstyrker förslaget om att den årliga inkomst som Försäkringskassan bestämmer som grund för SGI bör läggas till grund för beräkning av omställningsstudiestödets storlek.
- CSN avstyrker att CSN ska fastställa den årliga inkomsten för de studerande som inte är försäkrade för arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. CSN anser att Försäkringskassan bör göra samtliga fastställande av årlig inkomst.
- CSN önskar därför närmare föreskriftsrätt kring beräkning av lånebeloppets storlek

- CSN avstyrker förslaget att myndigheten ska tillhandahålla digitala tjänster som hjälp för enskilda som planerar att börja studera att uppskatta storleken på sitt omställningsstudiestöd.
- CSN tillstyrker förslaget att studerande med omställningsstudiestöd bör omfattas av samma krav på studieresultat som studerande med studiemedel och studiestartsstöd.
- CSN tillstyrker att omställningsstudiestöd ska betalas ut månadsvis i efterskott.
- CSN anser att det bör regleras i författning att en studerande bör ges möjlighet att styrka att studierna har påbörjats inom en månad efter dagen för beslut om omställningsstudiestöd.
- CSN anser att omställningsstudiestöd och studiemedel respektive studiestartsstöd inte bör kunna lämnas för samma vecka.
- CSN tillstyrker förslaget att omställningsstudiestöd inte får lämnas till en studerande som är intagen i anstalt enligt fängelslagen (2010:610).
- CSN anser att ytterligare kontroller, jämfört med studiemedelssystemet, sannolikt inte skulle leda till fler korrekta utbetalningar. CSN föreslår att myndigheten istället inför mer effektiva kontroller.
- CSN anser att det bör regleras att återkrav enligt 9 kap. studiestödslagen (1973:349) i dess båda lydelser, ska vara betalda i samma utsträckning som enligt nuvarande studiestödslag för att omställningsstudiestöd ska kunna beviljas.
- CSN önskar att det klargörs vad som avses med arbete ett fåtal timmar mer än vad som tidigare anmälts till CSN för att återkrav ska aktualiseras.
- CSN tillstyrker att omställningsstudielånet ska betalas tillbaka enligt de regler som kommer att gälla för studielån som tas från och med den 1 januari 2022.
- CSN föreslår ett tillägg i lagen om omställningsstudiestöd som möjliggör att omställningsstudiebidrag får tas i anspråk genom utmätning av lön enligt 7 kap. utskökningsbalken.
- CSN tillstyrker att omställningsstudiestödet ska administreras av CSN.
- CSN anser att omställningsstudiestöd som huvudregel endast ska kunna sökas i elektronisk form.

- CSN tillstyrker förslaget att CSN ska begära yttrande från omställningsorganisation om och hur en utbildning ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. CSN avstyrker dock förslaget att CSN ska fästa särskild vikt vid omställningsorganisationens yttrande.
- CSN tillstyrker förslaget att CSN:s beslut om beviljning och återkrav av omställningsstudiestöd kan överklagas till Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS).
- CSN anser att det bör förtydligas att även överinstansernas beslut gäller omedelbart.
- CSN förordar att tillkommande bestämmelser om uppgiftsskyldighet och om elektroniska utlämnanden utformas på ett mer generellt sätt så att de avser de uppgifter som den mottagande myndigheten behöver för att handlägga ärenden enligt tillämpligt regelverk.
- CSN anser att det är en viktig utgångspunkt att regelverket utformas på så sätt att samtliga informationsutbyten som kan förutses inom ramen för omställningsstudiestödet kan genomföras på elektronisk väg, genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst.
- CSN tillstyrker förslaget om uppgiftsskyldighet för Skatteverket.
- CSN tillstyrker förslaget om uppgiftsskyldighet för omställningsorganisationer.
- CSN föreslår att myndigheten ges en ändrad uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan, varigenom CSN ges förutsättningar att redan då CSN översänder begäran om uppgifter till Försäkringskassan även översända de uppgifter hos CSN som Försäkringskassan behöver för sin prövning.
- CSN bedömer att myndigheten kan ha ett behov av uppgiftslämnande till omställningsorganisationen även innan CSN har fattat beslut i ärendet.
- CSN föreslår ett tillägg i studiestödsdataförordningen för att möjliggöra elektroniskt utlämnande av personuppgifter till Kronofogdemyndigheten.
- CSN tillstyrker utredningens förslag att CSN ges rätt att behandla uppgiften om att en person är intagen i anstalt, för att förbereda handläggningen av studerande, som har antagits till en utbildning som

berättigar till omställningsstudiestöd. CSN föreslår att myndigheten ges motsvarande rätt beträffande personer som antagits till utbildning som berättigar till studiemedel.

- CSN tillstyrker utredningens förslag att CSN:s elektroniska utlämnande av personuppgifter till Försäkringskassan, för Försäkringskassans beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst, ska ske genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst. CSN förordar därutöver att befintlig rätt för CSN att bereda Försäkringskassan direktåtkomst enligt 11 § studiestödsdatalagen (2009:287) upphävs.
- CSN anser att det bör säkerställas att Försvarmakten och Kriminalvården kan lämna aktuella uppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst.
- CSN önskar att det säkerställs att omställningsorganisationer har en uppgiftsskyldighet gentemot CSN som gör att personuppgifter kan överföras utan den registrerades uttryckliga samtycke.
- CSN delar bedömningen att omställningsstudiestödet kommer att vara den mest komplexa studiestödsreform som genomförts.
- CSN avstyrker förslaget om att det ska finnas en pott för privat respektive offentlig sektor.
- CSN avstyrker förslaget om två skilda ansökningsomgångar.
- CSN anser att kravet på att särredovisa uppgift om validering, respektive huruvida en stödtagare är egenföretagare, tas bort då dessa uppgifter inte är något CSN har.
- CSN har, i enlighet med det uppdrag myndigheten har fått, påbörjat förberedelser med utgångspunkt från utredningens föreslagna ikraftträdande den 30 juni 2022 för studier som påbörjas den 1 januari 2023. CSN hade dock önskat ett senare ikraftträdande för att möjliggöra bättre systemstöd.
- CSN delar utredningens bedömning att manuell handläggning bidrar till ökad risk för felaktiga beslut och utbetalningar.
- CSN delar utredningens uppfattning att processen för att ansöka om omställningsstudiestöd, och den långa handläggningstiden av ansökan om stödet, kan få personer som vill studera att avstå.

- CSN behöver ett utökat förvaltningsanslag till följd av högre kostnader för systemutveckling och administration. CSN:s låneram kommer även behöva utökas eftersom systemutvecklingen ska finansieras med lån i Riksgälden.
- CSN anser att det bör klargöras i det fortsatta arbetet huruvida ett högre beviskrav än sannolikhetskravet ska tillämpas avseende bevisning av den studerandes huvudsyssla under kvalificeringstiden och vilka utbildningar som omställningsstudiestöd får lämnas för.

Inledande synpunkter

Utredningen är välskriven och beskriver ett omfattande regelverk, samt processen kring det, på ett pedagogiskt sätt. Det föreslagna regelverket för omställningsstudiestöd innehåller dock många villkor, delvillkor och undantagsbestämmelser. CSN anser till exempel att villkoren för etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret är synnerligen omfattande och detaljerade. CSN anser att det vore eftersträvansvärt med ett mer renodlat regelverk som gör omställningsstudiestödet mer förutsägbart och lättillgängligt för målgruppen (se avsnitt 2.5). Det blir då också enklare och effektivare för CSN att informera om och administrera (se avsnitt 4.5.1). CSN har utifrån detta föreslagit vissa regelförenklingar.

CSN ställer sig positiv till att administrera ett nytt studiestöd som ska möjliggöra studier för vuxna för att stärka deras ställning på arbetsmarknaden. CSN vill emellertid framhålla att det tidiga ikraftträdandet av reformen i kombination med det komplexa regelverket för det föreslagna omställningsstudiestödet kommer att leda till mycket långa handläggningstider. CSN:s bedömning är att det i tid till ikraftträdandet inte kommer att finnas en automatiserad hantering. Det innebär en handläggningstid på i genomsnitt tre till fyra månader under hösten 2022 och under år 2023. CSN kommer, på grund av det komplicerade regelverket, inte heller kunna automatisera processen fullt ut på motsvarande sätt som övriga befintliga studiestöd. Handläggningstiderna kommer att vara långa även efter 2023, och därtill även efter att ett fullt utbyggt systemstöd för handläggningen finns på plats, dvs. när CSN har byggt klart det maskinella systemstödet. Förutsatt att Försäkringskassan har en handläggningstid på max en och en halv månad, samt att omställningsorganisationerna lämnar uppgifter till CSN inom loppet av en månad, beräknas den totala handläggningstiden uppgå till i genomsnitt två månader. Enligt CSN:s preliminära bedömning kommer systemstödet för beviljning av omställningsstudiestöd att vara fullt utbyggt 2025-2026 och för återbetalning 2026-2027.

1 Författningsförslag

CSN har utarbetat nedanstående förslag till författningsändringar där myndigheten identifierat behov av ändringar.

1.1 Förslag till lag om omställningsstudiestöd

Utredningens förslag	CSN:s förslag
8 § ¹	
<p>Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som uppfyller ett arbetsvillkor. Arbetsvillkoret är uppfyllt om den studerande</p> <p>1. har förvärvsarbetat i Sverige i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad i</p> <p>a) sammanlagt minst 96 månader inom en ramtid om 14 år från och med det kalenderår då han eller hon fyllde 19 år, och</p> <p>b) sammanlagt minst 12 månader inom en ramtid om 24 månader,</p> <p>eller</p> <p>2. under kvalificeringstiderna som anges i 1 a och 1 b har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete.</p> <p><i>För att förvärvsarbetet i första stycket 1 a ska få räknas ska det ha varit den studerandes huvudsyssla under kvalificeringstiden.</i></p> <p>Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige.</p>	<p>Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som uppfyller ett arbetsvillkor. Arbetsvillkoret är uppfyllt om den studerande</p> <p>1. har förvärvsarbetat i Sverige i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad i</p> <p>a) sammanlagt minst 96 månader inom en ramtid om 14 år från och med det kalenderår då han eller hon fyllde 19 år, och</p> <p>b) sammanlagt minst 12 månader inom en ramtid om tre år,</p> <p>eller</p> <p>2. under kvalificeringstiderna som anges i 1 a och 1 b har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete.</p> <p>Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige.</p>
11 § ²	
<p>En studerande som tidigare har fått omställningsstudiestöd enligt denna lag, studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd kan beviljas omställningsstudiestöd bara om den studerande har</p>	<p>En studerande som tidigare har fått omställningsstudiestöd enligt denna lag, studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd kan beviljas omställningsstudiestöd bara om den studerande har</p>

¹ Se avsnitt 4.4.5

² Se avsnitt 6.8

<p>1. betalat fastställt årsbelopp och preliminär, slutlig eller kvarstående avgift som ska betalas före det kalenderår som det nya omställningsstudiestödet avser, och</p> <p>2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt omställningsstudiestöd enligt 41 och 42 §§ denna lag, återkrävt studiestöd enligt 5 kap. studiestödslagen (1999:1395) eller återkrävt studiestartsstöd enligt 34 § lagen om studiestartsstöd att högst ett kalenderhalvårs återkrävt omställningsstudiestöd, studiestöd och studiestartsstöd återstår att betala.</p> <p>Trots första stycket får omställningsstudiestöd beviljas om det finns synnerliga skäl för det.</p>	<p>1. betalat fastställt årsbelopp och preliminär, slutlig eller kvarstående avgift som ska betalas före det kalenderår som det nya omställningsstudiestödet avser, och</p> <p>2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt omställningsstudiestöd enligt 41 och 42 §§ denna lag, återkrävt studiestöd enligt 5 kap. studiestödslagen (1999:1395) eller 9 kap. studiestödslagen (1973:349), eller återkrävt studiestartsstöd enligt 34 § lagen om studiestartsstöd att högst ett kalenderhalvårs återkrävt omställningsstudiestöd, studiestöd och studiestartsstöd återstår att betala.</p> <p>Trots första stycket får omställningsstudiestöd beviljas om det finns synnerliga skäl för det.</p>
17 § ³	
<p>Omställningsstudiestöd får lämnas för utbildning som kan antas stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov. <i>Om det finns särskilda skäl, får omställningsstudiestöd lämnas även utan beaktande av arbetsmarknadens behov.</i></p> <p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas för utbildning som</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. enbart syftar till att möta kompetensbehoven hos en specifik arbetsgivare, 2. den studerandes arbetsgivare skäligen borde tillhandahålla för att den studerande ska klara av att utföra sina ordinariearbetsuppgifter, eller 3. den studerande redan genomgått och från vilken han eller hon redan har ett slutbetyg, examensbevis eller annat utbildningsbevis. <p><i>Till en studerande som har en examen på forskarnivå får omställningsstudiestöd lämnas för utbildning som tillsammans med den studerandes</i></p>	<p>Omställningsstudiestöd får lämnas för utbildning som kan antas stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov.</p> <p><i>Kravet i första stycket gäller inte om det finns omständigheter som gör det sannolikt att utbildningen kan leda till en ny anställning eller betydligt ökad anställningsbarhet för den enskilde.</i></p> <p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas för utbildning som</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. enbart syftar till att möta kompetensbehoven hos en specifik arbetsgivare, 2. den studerandes arbetsgivare skäligen borde tillhandahålla för att den studerande ska klara av att utföra sina ordinariearbetsuppgifter, eller 3. den studerande redan genomgått och från vilken han eller hon redan har ett slutbetyg, examensbevis eller annat utbildningsbevis.

³ Se avsnitt 5.5

<p><i>forskarkompetens förser arbetsmarknaden med kompetens på ett arbetsområde där det finns ett behov av arbetskraft eller om det finns särskilda skäl.</i></p> <p>Prövningen enligt första–tredje styckena görs första gången en studerande ansöker om omställningsstudiestöd för en och samma utbildning.</p>	<p>Prövningen enligt första–tredje styckena görs första gången en studerande ansöker om omställningsstudiestöd för en och samma utbildning.</p>
19 § ⁴	
<p>Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete.</p> <p><i>Omställningsstudiestöd lämnas med</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. helt stöd vid studier på minst heltid,</i> <i>2. 75 procent av helt stöd vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid,</i> <i>3. 60 procent av helt stöd vid studier på minst 60 procent men mindre än 75 procent av heltid,</i> <i>4. 50 procent av helt stöd vid studier på minst 50 procent men mindre än 60 procent av heltid,</i> <i>5. 40 procent av helt stöd vid studier på minst 40 procent men mindre än 50 procent av heltid, och</i> <i>6. 20 procent av helt stöd vid studier på minst 20 procent men mindre än 40 procent av heltid.</i> <p>En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från förvärvsarbetet under samma tid och i samma omfattning som studier med omställningsstudiestöd bedrivs. Till en sådan studerande får omställningsstudiestöd därför lämnas i sådan omfattning att omställningsstudiestödet enligt första stycket och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela</p>	<p>Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete.</p> <p><i>Omställningsstudiestöd kan lämnas för heltidsstudier och deltidsstudier som omfattar minst 20, 40, 50, 60 eller 75 procent av heltid.</i></p> <p>En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från förvärvsarbetet under samma tid och i samma omfattning som studier med omställningsstudiestöd bedrivs. Till en sådan studerande får omställningsstudiestöd därför lämnas i sådan omfattning att omställningsstudiestödet enligt första stycket och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om beräkning av stödets omfattning.</p>

⁴ Se avsnitt 6.2

ytterligare föreskrifter om beräkning av stödets omfattning.	
22 § ⁵	
<p>Omställningsstudiestöd får lämnas under sammanlagt högst 44 veckor <i>vid rätt till helt stöd.</i></p> <p><i>Vid rätt till del av helt stöd får omställningsstudiestöd lämnas under sammanlagt högst</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 58 veckor vid rätt till 75 procent av helt stöd, 2. 73 veckor vid rätt till 60 procent av helt stöd, 3. 88 veckor vid rätt till 50 procent av helt stöd, 4. 110 veckor vid rätt till 40 procent av helt stöd, och 5. 220 veckor vid rätt till 20 procent av helt stöd. <p>Trots första och andra styckena får omställningsstudiebidrag från och med det kalenderår då den studerande fyller 61 år lämnas under sammanlagt högst tio veckor vid studier som ger rätt till helt stöd och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</p>	<p>Omställningsstudiestöd får lämnas <i>vid studier på heltid</i> under sammanlagt högst 44 veckor och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</p> <p>Trots första stycket får omställningsstudiebidrag från och med det kalenderår då den studerande fyller 61 år lämnas under sammanlagt högst tio veckor vid studier som ger rätt till helt stöd och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</p>
23 § ⁶	
<p>Den inkomst som ska ligga till grund för beräkning av omställningsstudiestöd enligt 24–26 §§ är den årliga inkomst som har bestämts av Försäkringskassan på begäran av Centrala studiestödsnämnden i enlighet med 26 kap. 3 a § socialförsäkringsbalken.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden ska begära att den årliga inkomsten enligt första stycket ska bestämmas med utgångspunkt i förhållandena den dag ansökan om omställningsstudiestöd kom in till nämnden, dock tidigast <i>tre</i> månader och senast dagen före studiestarten. <i>För en studerande som efter ett studienppehåll</i></p>	<p>Den inkomst som ska ligga till grund för beräkning av omställningsstudiestöd enligt 24–26 §§ är den årliga inkomst som har bestämts av Försäkringskassan på begäran av Centrala studiestödsnämnden i enlighet med 26 kap. 3 a § socialförsäkringsbalken.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden ska begära att den årliga inkomsten enligt första stycket ska bestämmas med utgångspunkt i förhållandena den dag ansökan om omställningsstudiestöd kom in till nämnden, dock tidigast <i>sex</i> månader och senast dagen före studiestarten.</p>

⁵ Se avsnitt 6.3

⁶ Se avsnitt 6.4

<p><i>återkommer med en ny ansökan om omställningsstudiestöd ska Centrala studiestödsnämnden begära att en ny årlig inkomst ska bestämmas i de fall uppehållet är minst tre månader.</i></p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i första stycket för studerande som inte är försäkrade för arbetsbaserade förmåner enligt 4 och 6 kap. socialförsäkringsbalken.</p>	<p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen</p> <p><i>1. meddela föreskrifter om hur långt ett studieuppehåll kan vara innan en ny årlig inkomst enligt andra stycket ska bestämmas för en studerande som återkommer med en ny ansökan om omställningsstudiestöd</i></p> <p>2. meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i första stycket för studerande som inte är försäkrade för arbetsbaserade förmåner enligt 4 och 6 kap. socialförsäkringsbalken.</p>
24 § ⁷	
<p>När helt stöd lämnas får omställningsstudiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör den studerandes inkomst, dock högst 4,5 inkomstbasbelopp, multiplicerad med 0,8 och delad med 52.</p> <p>När del av helt stöd lämnas får omställningsstudiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör den studerandes inkomst, dock högst 4,5 inkomstbasbelopp, multiplicerad med 0,8, delad med 52 och</p> <p><i>1. multiplicerad med 0,75 för den som får 75 procent av helt stöd,</i></p> <p><i>2. multiplicerad med 0,60 för den som får 60 procent av helt stöd,</i></p> <p><i>3. multiplicerad med 0,50 för den som får 50 procent av helt stöd,</i></p> <p><i>4. multiplicerad med 0,40 för den som får 40 procent av helt stöd,</i></p> <p><i>och</i></p> <p><i>5. multiplicerad med 0,20 för den som får 20 procent av helt stöd.</i></p>	<p>När helt stöd lämnas får omställningsstudiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör den studerandes inkomst, dock högst 4,5 inkomstbasbelopp, multiplicerad med 0,8 och delad med 52.</p> <p>När del av helt stöd lämnas får omställningsstudiebidrag lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör den studerandes inkomst, dock högst 4,5 inkomstbasbelopp, multiplicerad med 0,8, delad med 52 och <i>multiplicerad med den del av helt stöd som den studerande får omställningsstudiestöd för.</i></p> <p>Omställningsstudiebidragets storlek får enligt 25 § i vissa fall beräknas på annat sätt än vad som anges i första och andra styckena.</p>

⁷ Se avsnitt 6.4.3

Omställningsstudiebidragets storlek får enligt 25 § i vissa fall beräknas på annat sätt än vad som anges i första och andra styckena.	
26 ⁸ §	
<p>När helt stöd lämnas får omställningsstudielån lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör 63 procent av skillnaden mellan den studerandes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka, och 2. inkomst delad med 52. <p>När del av helt stöd lämnas får omställningsstudielån lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör 63 procent av skillnaden mellan den studerandes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka, och 2. inkomst delad med 52 och <ol style="list-style-type: none"> a) <i>multiplicerad med 0,75 för den som får 75 procent av helt stöd,</i> b) <i>multiplicerad med 0,60 för den som får 60 procent av helt stöd,</i> c) <i>multiplicerad med 0,50 för den som får 50 procent av helt stöd,</i> d) <i>multiplicerad med 0,40 för den som får 40 procent av helt stöd,</i> <p><i>och</i></p> <ol style="list-style-type: none"> e) <i>multiplicerad med 0,20 för den som får 20 procent av helt stöd.</i> <p>Omställningsstudielån enligt första och andra styckena lämnas bara om den studerandes inkomst delad med 52 är</p>	<p>När helt stöd lämnas får omställningsstudielån lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör 63 procent av skillnaden mellan den studerandes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka, och 2. <i>årliga</i> inkomst delad med 52. <p>När del av helt stöd lämnas får omställningsstudielån lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till stöd utgör 63 procent av skillnaden mellan den studerandes</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka, och 2. <i>årliga</i> inkomst delad med 52 och <i>multiplicerad med den andel av helt stöd som den studerande får omställningsstudiestöd för.</i> <p>Omställningsstudielån enligt första och andra styckena lämnas bara om den studerandes inkomst delad med 52 är högre än summan av den studerandes omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka.</p> <p><i>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om beräkning av omställningsstudielånet.</i></p>

⁸ Se avsnitt 6.4.4

högre än summan av den studerandes omställningsstudiebidrag enligt 24 eller 25 § och kollektivavtalat kompletterande studiestöd per vecka.	
29 § ⁹	
<p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas</p> <p>1. studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395),</p> <p>2. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd,</p> <p>3. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,</p> <p>4. sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringsersättning och föräldrapenningsförmåner enligt socialförsäkringsbalken,</p> <p>5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för</p> <p>a) kortare studier om funktionsnedsättning,</p> <p>b) kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och</p> <p>c) studier inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning,</p> <p>6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller utbildningsbidrag för</p> <p>7. kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.</p> <p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas för</p> <p>1. den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om</p>	<p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas</p> <p>1. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,</p> <p>2. sjukersättning, aktivitetsersättning, rehabiliteringsersättning och föräldrapenningsförmåner enligt socialförsäkringsbalken,</p> <p>3. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för</p> <p>a) kortare studier om funktionsnedsättning,</p> <p>b) kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och</p> <p>c) studier inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning,</p> <p>4. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller utbildningsbidrag för</p> <p>5. kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.</p> <p>Omställningsstudiestöd får inte lämnas för</p> <p>1. den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer,</p>

⁹ Se avsnitt 6.7

<p>totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer,</p> <p>2. högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand, eller</p> <p>3. den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela</p> <p>1. föreskrifter om undantag från första stycket,</p> <p>2. ytterligare föreskrifter om när föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses lämnas för samma tid, och</p> <p>3. föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som omfattas av andra stycket 3.</p>	<p>2. högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand, eller</p> <p>3. den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela</p> <p>1. föreskrifter om undantag från första stycket,</p> <p>2. ytterligare föreskrifter om när föräldrapenningsförmåner och omställningsstudiestöd anses lämnas för samma tid, och</p> <p>3. föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som omfattas av andra stycket 3.</p>
	29 a § ¹⁰
	<p><i>Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas</i></p> <p>1. studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), eller</p> <p>2. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd.</p>
32 § ¹¹	
<p><i>Vid prövning av en ansökan om omställningsstudiestöd ska Centrala studiestödsnämnden lägga särskild vikt vid ett sådant yttrande som en omställningsorganisation lämnat in till nämnden enligt bestämmelserna i 30 §.</i></p>	

¹⁰ Se avsnitt 6.7

¹¹ Se avsnitt 7.2.2

33 § ¹²	
Centrala studiestödsnämndens beslut ska gälla omedelbart, om inte nämnden bestämmer något annat.	<i>Beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat bestäms i beslutet.</i>
34 § ¹³	
Centrala studiestödsnämnden får betala ut omställningsstudiestöd endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier som stödet har beviljats för. Omställningsstudiestödet är förverkat, om den studerande inte inom en månad från starten av den tidsperiod som omställningsstudiestödet avser har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare får omställningsstudiestödet ändå betalas ut, om det finns särskilda skäl. Om den studerande avlider innan omställningsstudiestödet har betalats ut, är det omställningsstudiestöd som avser tiden efter den studerandes bortgång förverkat.	Centrala studiestödsnämnden får betala ut omställningsstudiestöd endast om det är styrkt att den studerande bedriver de studier som stödet har beviljats för. Omställningsstudiestödet är förverkat, om den studerande inte inom en månad från starten av den tidsperiod som omställningsstudiestödet avser, <i>eller, om det inträffar senare, en månad efter dagen för beslutet om omställningsstudiestödet</i> , har styrkt att han eller hon bedriver studier. Styrks detta senare får omställningsstudiestödet ändå betalas ut, om det finns särskilda skäl. Om den studerande avlider innan omställningsstudiestödet har betalats ut, är det omställningsstudiestöd som avser tiden efter den studerandes bortgång förverkat.
40 §	
En studerande som har beviljats omställningsstudiestöd ska till Centrala studiestödsnämnden anmäla en sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd eller stödets storlek. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en studerandes skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.	En studerande som har beviljats omställningsstudiestöd ska till Centrala studiestödsnämnden anmäla en sådan ändring av sina förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd eller <i>för</i> stödets storlek. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en studerandes skyldighet att till Centrala studiestödsnämnden lämna de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

¹² Se avsnitt 7.4.2¹³ Se avsnitt 6.6.3

49 § ¹⁴	
En fordran på omställningsstudiestöd kan inte överlåtas.	En fordran på omställningsstudiestöd kan inte överlåtas. <i>En fordran på omställningsstudiebidrag kan tas i anspråk genom utmätning av lön m.m. enligt 7 kap. utsökningensbalken.</i>

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen om omställningsstudiestöd

Utredningens förslag	CSN:s förslag
22 § ¹⁵	
<p>Omställningsstudiestöd får lämnas under sammanlagt högst 44 veckor <i>vid rätt till helt stöd.</i></p> <p><i>Vid rätt till del av helt stöd får omställningsstudiestöd lämnas under sammanlagt högst</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 58 veckor vid rätt till 75 procent av helt stöd, 2. 73 veckor vid rätt till 60 procent av helt stöd, 3. 88 veckor vid rätt till 50 procent av helt stöd, 4. 110 veckor vid rätt till 40 procent av helt stöd, och 5. 220 veckor vid rätt till 20 procent av helt stöd. <p>Trots första <i>och andra styckena</i> får omställningsstudiebidrag från och med det kalenderår då den studerande fyller 62 år lämnas under sammanlagt högst tio veckor vid studier som ger rätt till helt stöd och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</p>	<p>Omställningsstudiestöd får lämnas <i>vid studier på heltid</i> under sammanlagt högst 44 veckor <i>och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</i></p> <p>Trots första <i>stycket</i> får omställningsstudiebidrag från och med det kalenderår då den studerande fyller 62 år lämnas under sammanlagt högst tio veckor vid studier som ger rätt till helt stöd och motsvarande antal veckor vid rätt till del av helt stöd.</p>

1.3 Förslag till förordning om omställningsstudiestöd

Utredningens förslag	CSN:s förslag
9 § ¹⁶	
Centrala studiestödsnämnden får meddela //	Centrala studiestödsnämnden får meddela //

¹⁴ Se avsnitt 6.11

¹⁵ Se avsnitt 6.3

¹⁶ Se avsnitt 4.6

<p>4. närmare föreskrifter om hur inkomster av förvärvsarbete enligt 7 § ska beräknas och hur inkomster ska räknas för studerande som har haft arbetsinkomster i ett annat land än Sverige, <i>och</i></p> <p>5. närmare föreskrifter om villkor för huvudsyssla och beräkning av tid med studiemedel, studiestartsstöd och omställningsstudiestöd enligt 8 §.</p>	<p>4. närmare föreskrifter om hur inkomster av förvärvsarbete enligt 7 § ska beräknas och hur inkomster ska räknas för studerande som har haft arbetsinkomster i ett annat land än Sverige,</p> <p>5. närmare föreskrifter om villkor för huvudsyssla och beräkning av tid med studiemedel, studiestartsstöd och omställningsstudiestöd enligt 8 §, <i>och</i></p> <p>6. <i>ytterligare föreskrifter om hur långt ett studieuppehåll kan vara innan studierna anses starta på nytt.</i></p>
11 § ¹⁷	
<p>Omställningsstudiestöd får lämnas till studerande</p> <p>1. vid läroanstalter, och</p> <p>2. vid sådana utbildningar som finansieras av en omställningsorganisation, om inte utbildningen på grund av omständigheter som rör utbildningen eller något annat skäl inte rimligen bör ge rätt till omställningsstöd.</p>	<p>Omställningsstudiestöd får lämnas till studerande</p> <p>1. vid <i>de</i> läroanstalter <i>och utbildningar som anges i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655)</i>, och</p> <p>2. vid sådana utbildningar som finansieras av en omställningsorganisation, om inte utbildningen på grund av omständigheter som rör utbildningen eller något annat skäl inte rimligen bör ge rätt till omställningsstöd.</p>
12 § ¹⁸	
<p>Bestämmelserna i 3 kap. 4 och 4 a §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiernas omfattning och de föreskrifter som meddelats i anslutning till de bestämmelserna ska också tillämpas när det gäller omställningsstudiestöd.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om vad som ska anses vara studier på heltid respektive deltid, om detta inte framgår av någon författning eller den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.</p>	<p>Bestämmelserna i 3 kap. 4 och 4 a §§ studiestödsförordningen (2000:655) om studiernas omfattning och de föreskrifter som meddelats i anslutning till de bestämmelserna ska också tillämpas när det gäller omställningsstudiestöd.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om</p> <p>1. vad som ska anses vara studier på heltid respektive deltid, om detta inte framgår av någon författning eller den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen, <i>och</i></p>

¹⁷ Se avsnitt 5.1

¹⁸ Se avsnitt 6.2

	<i>2. beräkning av omställningsstudiestödets omfattning enligt 19 § lagen om omställningsstudiestöd (2022:000).</i>
13 § ¹⁹	
<p>Vid studier på högskoleutbildningar som anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller av enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina är normal studietakt att den studerande ska ha klarat av</p> <p>1. 62,5 procent av sitt studieåtagande under de första 40 veckorna med omställningsstudiestöd eller studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) för heltidsstudier, och</p> <p>2. 75,0 procent av sitt studieåtagande för studier som därefter bedrivs med omställningsstudiestöd.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om</p> <p>1. vad som är normal studietakt vid studier på annan utbildning än sådan som anges i första stycket, och</p> <p>2. de villkor som anges i 21 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd med prövning av studieresultat.</p>	<p>Vid studier på högskoleutbildningar som anordnas av statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) eller av enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina är normal studietakt att den studerande ska ha klarat av</p> <p>1. 62,5 procent av sitt studieåtagande under de första 40 veckorna med omställningsstudiestöd eller studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) för heltidsstudier, och</p> <p>2. 75,0 procent av sitt studieåtagande för studier som därefter bedrivs med omställningsstudiestöd <i>eller studiemedel.</i></p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om</p> <p>1. vad som är normal studietakt vid studier på annan utbildning än sådan som anges i första stycket, och</p> <p>2. de villkor som anges i 21 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd med prövning av studieresultat.</p>
15 § ²⁰	
<p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om omräkning av inkomst till motsvarande heltidsarbete enligt 25 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd.</p>	<p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om</p> <p>1. omräkning av inkomst till motsvarande heltidsarbete enligt 25 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd, <i>och</i></p> <p>2. <i>beräkning av omställningsstudielånet enligt 26 § lagen om omställningsstudiestöd.</i></p>

¹⁹ Se avsnitt 6.5

²⁰ Se avsnitt 6.4.4

24 § ²¹	
<i>Omställningsstudiestöd beviljas i två ansökningsomgångar per kalenderår. En ansökan som avser studier som påbörjas under det första kalenderhalvåret får lämnas in tidigast den 1 oktober året innan det år studierna börjar. En ansökan om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas under det andra kalenderhalvåret får lämnas in tidigast den 1 april samma år.</i>	
25 § ²²	
<p>En ansökan om omställningsstudiestöd ska vara undertecknad eller skrivas under med en elektronisk underskrift av den sökande. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om hur en ansökan ska göras, vad den ska innehålla och hur elektroniska ansökningar ska överföras.</p>	<p>En ansökan om omställningsstudiestöd ska skrivas under med en elektronisk underskrift av den sökande och överföras elektroniskt till Centrala studiestödsnämnden.</p> <p><i>Om det finns synnerliga skäl får Centrala studiestödsnämnden besluta om undantag från kravet på elektronisk underskrift och ansökan enligt föreskrifter som Centrala studiestödsnämnden får meddela.</i></p> <p>Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete.</p> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om hur en ansökan ska göras, vad den ska innehålla och hur den ska överföras.</p>
29 § ²³	
<p>Försäkringskassan ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om</p> <p>1. sådan sjukperiod som enligt 3 kap. 26 § studiestödsförordningen (2000:655) har godkänts av Försäkringskassan,</p>	<p>Försäkringskassan ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om</p> <p>1. sådan sjukperiod som enligt 3 kap. 26 § studiestödsförordningen (2000:655) har godkänts av Försäkringskassan,</p>

²¹ Se avsnitt 8.3

²² Se avsnitt 7.2.1

²³ Se avsnitt 6.4.1

<p>2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning under ett arbetsmarknadspolitiskt program,</p> <p>3. föräldrapenningsförmåner, graviditetspenning, närståendepening, sjukpenning, smittbärapening, dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, rehabiliteringsersättning, sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken,</p> <p>4. årlig inkomst som har bestämts enligt 26 kap. 3 a § socialförsäkringsbalken och uppgifter som lagts till grund för ett sådant beslut, och</p> <p>5. att en sökande inte är försäkrad för arbetsbaserade förmåner enligt 4 och 6 kap. socialförsäkringsbalken.</p> <p>Första stycket gäller bara om uppgifterna har betydelse för tillämpningen av lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.</p>	<p>2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning under ett arbetsmarknadspolitiskt program,</p> <p>3. föräldrapenningsförmåner, graviditetspenning, närstående penning, sjukpenning, smittbärapening, dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, rehabiliteringsersättning, sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken,</p> <p>4. årlig inkomst som har bestämts enligt 26 kap. 3 a § socialförsäkringsbalken och uppgifter som lagts till grund för ett sådant beslut, och</p> <p>5. att en sökande inte är försäkrad för arbetsbaserade förmåner enligt 4 och 6 kap. socialförsäkringsbalken <i>och årlig inkomst för sådan sökande.</i></p> <p>Första stycket gäller bara om uppgifterna har betydelse för tillämpningen av lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.</p>
32 § ²⁴	
<p>Centrala studiestödsnämnden är skyldig att <i>ur beslut om omställningsstudiestöd</i> till registrerade omställningsorganisationer lämna uppgift om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beviljat omställningsstudiebidrag, 2. stödets omfattning, <i>och</i> 3. inkomst som ligger till grund för beslut om omställningsstudiestöd 	<p>Centrala studiestödsnämnden är skyldig att till registrerade omställningsorganisationer lämna <i>de uppgifter som krävs för att omställningsorganisation ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd och denna förordning.</i></p>
33 § ²⁵	
<p>En registrerad omställningsorganisation enligt 4 § 2 lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller</p>	<p>En registrerad omställningsorganisation enligt 4 § 2 lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller</p>

²⁴ Se avsnitt 7.6

²⁵ Se avsnitt 7.5.7

<p>Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tid, omfattning och huvudmannen för samt namn på utbildning som finansieras av omställningsorganisationen, 2. huruvida omställningsorganisationen kommer att lämna kollektivavtalat kompletterande studiestöd för studier på den sökta utbildningen, 3. tjänstledighet för en studerande som behöver vara tjänstledig från en anställning under studietiden, 4. datum för när ansökan om grundläggande omställnings- och kompetensstöd kom in till omställningsorganisationen, 5. den har avstått från att lämna ett yttrande enligt 30 § lagen om omställningsstudiestöd, <i>och</i> 6. övriga uppgifter om studierna och om andra förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd. <p>Uppgiftsskyldigheten i första stycket 4 - 6 gäller även Kammarkollegiet.</p> <p>När en registrerad omställningsorganisation har beslutat om storleken på kompletterande avtalat studiestöd för en person som har beviljats omställningsstudiebidrag ska organisationen informera Centrala studiestödsnämnden om innehållet i beslutet.</p>	<p>Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tid, omfattning och huvudmannen för samt namn på utbildning som finansieras av omställningsorganisationen, 2. huruvida omställningsorganisationen kommer att lämna kollektivavtalat kompletterande studiestöd för studier på den sökta utbildningen, 3. tjänstledighet för en studerande som behöver vara tjänstledig från en anställning under studietiden, 4. datum för när ansökan om grundläggande omställnings- och kompetensstöd kom in till omställningsorganisationen, 5. den har avstått från att lämna ett yttrande enligt 30 § lagen om omställningsstudiestöd, 6. <i>kontaktuppgifter till utbildningsanordnaren,</i> 7. <i>uppgift om grad av tjänstledighet,</i> 8. <i>uppgift som har betydelse för bedömning av 17 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd,</i> 9. <i>uppgift om huruvida en studerande huvudsakligen förvärsarbetar inom privat eller offentlig sektor enligt 3 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd, och</i> 10. övriga uppgifter om studierna och om andra förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd. <p>Uppgiftsskyldigheten i första stycket 4 -10 gäller även Kammarkollegiet.</p> <p>När en registrerad omställningsorganisation har beslutat om storleken på kompletterande avtalat studiestöd för en person som har beviljats omställningsstudiebidrag ska organisationen informera Centrala studiestödsnämnden om innehållet i beslutet.</p>

34 § ²⁶	
<p>En läroanstalt eller en annan utbildningsanordnare ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om tid och omfattning för utbildningar vid läroanstalten eller utbildningsanordnaren som omställningsstudiestöd kan beviljas för.</p> <p>Om Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd begär det, ska läroanstalten eller någon annan utbildningsanordnare för en studerande som har ansökt om eller beviljats omställningsstudiestöd lämna uppgift till nämnden om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. utbildning, 2. studietid, 3. studiernas omfattning, 4. studieaktivitet, <i>och</i> 5. studieresultat. <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om läroanstalters och andra utbildningsanordnares uppgiftsskyldighet till nämnden enligt första och andra styckena.</p>	<p>En läroanstalt eller en annan utbildningsanordnare ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd uppgift om tid och omfattning för utbildningar vid läroanstalten eller utbildningsanordnaren som omställningsstudiestöd kan beviljas för.</p> <p>Om Centrala studiestödsnämnden eller Överklagandenämnden för studiestöd begär det, ska läroanstalten eller någon annan utbildningsanordnare för en studerande som har ansökt om eller beviljats omställningsstudiestöd lämna uppgift till nämnden om</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. utbildning, 2. studietid, 3. studiernas omfattning, 4. studieaktivitet, 5. studieresultat, <i>och</i> 6. <i>kontaktuppgifter till utbildningsanordnaren.</i> <p>Centrala studiestödsnämnden får meddela närmare föreskrifter om läroanstalters och andra utbildningsanordnares uppgiftsskyldighet till nämnden enligt första och andra styckena.</p>
34 a § ²⁷	
	<p><i>Arbetsgivare och uppdragsgivare ska på begäran lämna Centrala studiestödsnämnden uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av lagen om omställningsstudiestöd.</i></p>
Ny § ²⁸	
	<p><i>För en studerande som efter ett studieuppehåll återkommer med en ny ansökan om</i></p>

²⁶ Se avsnitt 7.5.8

²⁷ Se avsnitt 6.4.5 och 7.5

²⁸ Se avsnitt 6.4.1

	<i>omställningsstudiestöd för Centrala studiestödsnämnden meddela ytterligare föreskrifter om hur långt ett studieuppehåll kan vara innan en ny årlig inkomst ska bestämmas.</i>
Ny § ²⁹	
	Avskrivning av lån som tagits emot under sjukdom och ledighet
	<i>Bestämmelserna i 4 kap. 10-11 §§ studiestödsförordningen (2000:655) om avskrivning av lån som tagits emot under sjukdom och ledighet ska också tillämpas när det gäller omställningsstudielån.</i>
Ny § ³⁰	
	Återbetalning av omställningsstudielån
	<i>Den som har fått omställningsstudielån ska betala tillbaka lånet med tillämpning av bestämmelserna i 4 kap. studiestödsförordningen (2000:655) och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna.</i>
	<i>Bestämmelserna i 6 kap. 5, 7 och 8 §§ studiestödsförordningen om avgifter för administrativa kostnader vid återbetalning av studielån och föreskrifter som meddelats med stöd av de bestämmelserna tillämpas också i ärenden om återbetalning av omställningsstudielån.</i>

1.4 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Nuvarande lydelse	CSN:s förslag
110 kap. 34 § ³¹	
Centrala studiestödsnämnden ska till Försäkringskassan lämna <i>uppgifter om vilka studerande som beviljats studiebidrag i form av studiebidrag för det andra kvartalet varje år.</i>	Centrala studiestödsnämnden ska till Försäkringskassan lämna <i>de uppgifter som har betydelse för tillämpningen av denna balk.</i>

²⁹ Se avsnitt 6.8

³⁰ Se avsnitt 6.10

³¹ Se avsnitt 7.6

1.9 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Utredningens förslag	CSN:s förslag
3 kap. 25 § ³²	
<p>Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. studiehjälp enligt 2 kap., 2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program, 3. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken, 4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för <ul style="list-style-type: none"> – kortare studier om funktionsnedsättning, – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och – studier inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning, 5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, 6. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, 7. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd, <i>eller</i> 8. <i>omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd.</i> <p>Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.</p> <p>Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den</p>	<p>Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. studiehjälp enligt 2 kap., 2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program, 3. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken, 4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för <ul style="list-style-type: none"> – kortare studier om funktionsnedsättning, – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och – studier inom kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning, 5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, 6. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, <i>eller</i> 7. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd. <p><i>Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd.</i></p> <p>Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.</p>

³² Se avsnitt 6.7

<p>studerande är eller har varit anställd som doktorand.</p> <p>Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke. Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.</p>	<p>Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand.</p> <p>Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land.</p> <p>Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke. Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.</p>
Nuvarande lydelse	CSN:s förslag
4 kap. 23 § ³³	
<p>Studielån får skrivas av helt eller delvis om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats i anslutning till 3 kap. 24 §. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådan avskrivning.</p>	<p>Studielån får skrivas av helt eller delvis om lånet har tagits emot enligt bestämmelser som har meddelats i anslutning till 3 kap. 24 § <i>denna lag eller 28 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd</i>. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om sådan avskrivning.</p>

1.10 Förslag till lag om ändring i studiestödsdatalagen (2009:287)

Nuvarande lydelse	CSN:s förslag
11 § ³⁴	
<p><i>Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna får, i den utsträckning Centrala studiestödsnämnden har uppgiftsskyldighet enligt lag eller förordning, ha direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i Centrala studiestödsnämndens studiestödsverksamhet. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka personuppgifter som får omfattas av sådan direktåtkomst.</i></p>	

³³ Se avsnitt 6.8

³⁴ Se avsnitt 7.7.2

1.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd

Utredningens förslag	CSN:s förslag
25 § ³⁵	
<p>Om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) <i>eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd</i> får studiestartsstöd inte lämnas eller tas emot för den tid för vilket det lämnas studiemedel <i>eller omställningsstudiestöd</i>. Vidare får studiestartsstöd heller inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken studiemedel enligt 3 kap. 25 § första stycket 1–6 och andra och fjärde styckena studiestödslagen inte får lämnas.</p> <p>Om tilläggsbidrag lämnas enligt 18 § denna lag och tilläggsbidrag kan lämnas för samma barn och för samma tidsperiod enligt studiestödslagen ska bidragen samordnas så att sammanlagt högst ett tilläggsbidrag lämnas enligt båda lagarna för samma tidsperiod.</p>	<p>Om en person som har studiestartsstöd därefter beviljas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) får studiestartsstöd inte lämnas eller tas emot för den tid för vilket det lämnas studiemedel. <i>Studiestartsstöd får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd.</i></p> <p>Vidare får studiestartsstöd heller inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken studiemedel enligt 3 kap. 25 § första stycket 1–6 och andra och fjärde styckena studiestödslagen inte får lämnas.</p> <p>Om tilläggsbidrag lämnas enligt 18 § denna lag och tilläggsbidrag kan lämnas för samma barn och för samma tidsperiod enligt studiestödslagen ska bidragen samordnas så att sammanlagt högst ett tilläggsbidrag lämnas enligt båda lagarna för samma tidsperiod.</p>

1.16 Förslag till förordning om ändring i studiestödsdataförordningen (2009:321)

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
4 § ³⁶	
<p>Behandlingen av personuppgifter enligt 2 § 2 får i fråga om</p> <p>1. den person som har antagits till en utbildning endast avse uppgifter om namn, adress, folkbokföringsort, personnummer, samordningsnummer, födelsetid, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, sekretessmarkering, medborgarskap, invandrings- och utvandringsdatum, studieresultat <i>och</i> den utbildning som antagningen avser, och</p> <p>2. barn som den person som har antagits</p>	<p>Behandlingen av personuppgifter enligt 2 § 2 får i fråga om</p> <p>1. den person som har antagits till en utbildning endast avse uppgifter om namn, adress, folkbokföringsort, personnummer, samordningsnummer, födelsetid, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, sekretessmarkering, medborgarskap, invandrings- och utvandringsdatum, studieresultat, den utbildning som antagningen avser <i>och om personen är intagen i anstalt</i>, och</p>

³⁵ Se avsnitt 6.7

³⁶ Se avsnitt 7.7.2

till en utbildning är vårdnadshavare för endast avse personnummer, samordningsnummer eller födelsetid.	2. barn som den person som har antagits till en utbildning är vårdnadshavare för endast avse personnummer, samordningsnummer eller födelsetid.
10 § ³⁷	
<i>Försäkringskassans direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i Centrala studiestödsnämndens studiestödsverksamhet får endast avse uppgifter om personnummer, samordningsnummer, särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden, utbetalat studiestödsbelopp för en viss tidsperiod, beviljat studiestöd för en viss tidsperiod och typ av studiestöd.</i>	
11 § ³⁸	
<i>Arbetslöshetskassornas direktåtkomst till personuppgifter som behandlas i Centrala studiestödsnämndens studiestödsverksamhet får endast avse uppgifter enligt 23 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring och särskilt identifikationsnummer som getts av Centrala studiestödsnämnden.</i>	
Nuvarande lydelse	
15 §	
Centrala studiestödsnämnden får lämna ut personuppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst enligt följande.	
Mottagare	Personuppgifter

Kronofogdemyndigheten	Uppgifter som krävs för handläggning av ärenden enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning och mål enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. som initieras av Centrala studiestödsnämnden.

³⁷ Se avsnitt 7.7.2

³⁸ Se avsnitt 7.7.2

Föreslagen lydelse ³⁹	
15 §	
Centrala studiestödsnämnden får lämna ut personuppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst enligt följande.	
Mottagare	Personuppgifter
<i>Arbetslöshetskassorna</i>	<i>Uppgifter som omfattas av Centrala studiestödsnämndens uppgiftsskyldighet enligt 48 c § första stycket lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.</i>
<i>Försäkringskassan</i>	<i>Uppgifter som omfattas av Centrala studiestödsnämndens uppgiftsskyldighet enligt 110 kap. 34 § socialförsäkringsbalken (2010:110).⁴⁰</i>
Kronofogdemyndigheten	- Uppgifter som krävs för handläggning av ärenden enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning och mål enligt lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. som initieras av Centrala studiestödsnämnden. - Uppgifter om omställningsstudiebidrag som krävs för att Kronofogdemyndigheten ska kunna besluta om utmätning av lön m.m. enligt 7 kap. utsködningsbalken.
<i>Omställningsorganisation enligt 4 § lagen (2022:000) om omställningsstudiestöd</i>	<i>Uppgifter som krävs för att omställningsorganisation ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen (2022:000) och förordningen (2022:000) om omställningsstudiestöd.</i>

2 Ett nytt omställningsstudiestöd

2.5 Ett mer rekryterande studiestöd kan få fler vuxna att vilja vidareutbilda sig

CSN ställer sig positiv till att administrera ett nytt studiestöd som förbättrar förutsättningarna för vuxna att utbilda sig för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

CSN anser att det är av särskild vikt att ett studiestöd som riktar sig till vuxna i arbetslivet är transparent och överskådligt. Då denna målgrupp ofta har högre fasta

³⁹ Notera att CSN tidigare har lämnat in ett förslag till ändring av aktuell bestämmelse gällande bl.a. ärenden om skuldsanering (ADM/2020:215).

⁴⁰ 110 kap. 34 § socialförsäkringsbalken utformad i enlighet med CSN:s förslag till ny lydelse som framgår av dels avsnitt 1.4 ovan och dels avsnitt 7.6 i detta remissvar.

kostnader behöver det vara möjligt för den enskilde att tidigt förstå både om denne kan ha rätt till studiestödet för sina eventuella studier, vilken ersättning personen i så fall kan räkna med (se avsnitt 13.3.1) och hur återbetalning av lån ska ske.

2.6 Ett kostnadseffektivt system utan oönskade bieffekter

Systemet ska byggas på samhällsekonomiskt hållbara principer

Eftersom stödet kan ges redan från 27 års ålder finns en risk att det delvis konkurrerar med det reguljära studiemedlet. Att omställningsstudiestödet bara ska kunna ges för maximalt 44 veckor vid heltidsstudier och för utbildningar som är längst 80 veckor för personer under 40 år innebär visserligen en begränsning. Det finns dock många yrkeshögskoleutbildningar som ryms inom 80 veckors längd. CSN anser därför att det bör övervägas att höja den lägsta åldersgränsen, förslagsvis till 35 år. En högre åldersgräns harmoniserar också bättre med omställningsstudiestödets avsikt att rikta sig till personer som är mitt i arbetslivet.

Administrationn bör göras kostnadseffektiv och byggas på befintliga strukturer

CSN vill påpeka att ju mer komplext ett regelverk är, med flertalet villkor och undantag från dessa, desto svårare är det att automatisera prövningen och skapa enkla it-lösningar. Komplexiteten i regleringen av det föreslagna omställningsstudiestödet försvårar en automatiserad prövning. Det bidrar till högre utvecklingskostnader och kräver längre tid att implementera. Det är inte heller möjligt att få till en helmaskinell prövning i de delar där CSN måste göra enskilda bedömningar och skälsprövningar.

CSN vill understryka att myndigheten kommer att ha ett mycket begränsat systemstöd på plats till den 1 oktober 2022. Detta kommer, tillsammans med det komplexa regelverket, att innebära en omfattande manuell hantering av omställningsstudiestödet som kommer att resultera i:

- Långa handläggningstider på genomsnitt tre till fyra månader under hösten 2022 och under 2023.
- Ökad risk för felaktiga beslut och felaktiga utbetalningar under hösten 2022 och under 2023.

CSN bedömer vidare att det komplexa regelverket, Försäkringskassans handläggningstider för bedömning av årlig inkomst och omställningsorganisationernas administration, även på sikt kommer att leda till:

- Oförutsägbarhet för de studerande, vilket påverkar deras möjlighet att beräkna sin ekonomi och planera för framtiden.
- En omständlig process för de studerande som måste driva sitt eget ärende med parallella kontakter med flera aktörer.
- En omständlig handlägningsprocess som är svår att automatisera. Det medför handläggningstider som, förutsatt att Försäkringskassan har en handläggningstid på max en och en halv månad samt att

omställningsorganisationerna lämnar uppgifter till CSN inom loppet av en månad, kommer att uppgå till omkring två månader. Det blir långa väntetider för den studerande.

- Svårigheter för CSN att följa en studerandes ärende på ett tillfredsställande sätt och därmed svårt för myndigheten att svara på frågor om den studerandes ärenden.
- Höga handläggningskostnader per ärende.

En ny lag bör införas

CSN delar utredningens bedömning att grundläggande mål och villkor för omställningsstudiestödet bör regleras i en ny lag. Vissa av de föreslagna lagparagraferna innehåller dock detaljerade bestämmelser som istället bör regleras i förordning eller på föreskriftsnivå. CSN anser t.ex. att 19 § tredje stycket och 23 § andra stycket i den föreslagna lagen istället bör kunna regleras på förordningsnivå.

4 Målgrupp och kvalificeringsvillkor

4.3 Arbetad tid

Beräkningen av ramtiden är komplex. Det gör att det kan vara svårt för en enskild att förstå vilken tid som kan räknas in och bidrar till oförutsägbarhet då det är svårt att veta om villkoren är uppfyllda (se avsnitt 2.5 och avsnitt 8.2 angående komplexiteten i regelverket och konsekvenser av det).

4.4 Etableringsvillkoret

4.4.1 Etableringsvillkoret innebär att den som ska få omställningsstudiestöd ska ha förvärsarbetat under en längre tid

Etableringsvillkoret består i realiteten av flertalet villkor samt undantag från dessa. CSN har vidare uppmärksammat att villkoren är reglerade på en ovanligt detaljerad nivå.

I avsnittet nämns specifikt vissa typer av bevis. CSN utgår ifrån att detta endast är exempel på bevis eftersom principen om fri bevisföring innebär att myndigheten inte kan kräva en viss typ av bevis för att styrka arbetad tid. CSN utgår vidare ifrån att det inte har varit utredningens avsikt att införa ett högre beviskrav i form av att arbetad tid ska vara *styrkt* istället för göras *sannolikt*, vilket är det beviskrav som normalt gäller i förvaltningsrätten.

4.4.2 Även annan sysselsättning kan jämföras med förvärsarbete

Omställningsstudiestöd ingår inte i annan sysselsättning som kan jämföras med arbete, men är ett av de stöd som kan utgöra överhoppningsbar tid i aktualitetsvillkoret (se avsnitt 4.5.2).

Av utredningens förslag framgår att tid då en person bland annat uppburit föräldrapenning ska kunna jämföras med förvärsarbete. Enligt CSN:s erfarenhet utnyttjar vissa föräldralediga inte föräldrapenningförmåner samtliga dagar som de

faktiskt är föräldralediga. CSN önskar därför att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet klargörs hur många dagar per månad det krävs att föräldrapenning utnyttjats för att månaden ska kunna jämföras med en månad då en person förvärvsarbetat.

4.4.3 Inkomster ska kunna visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning

I avsnittet anges bl.a. exempel på hur inkomst ska kunna styrkas. CSN utgår ifrån att det inte har varit utredningens avsikt att införa ett högre beviskrav än sannolikhetskravet. Om så är fallet önskar CSN dock att det tydligt framgår i den fortsatta beredningen av ärendet. Det gäller inte minst kraven på egenföretagare att visa aktiv näringsverksamhet.

Vid beräkning av inkomster relaterade till inkomstbasbeloppet bör det förtydligas om det är inkomstbasbeloppet under ansökansåret eller under respektive inkomstår som avses.

I avsnittet redogörs för vad som ska gälla när det inte finns månadsvisa inkomststoppgifter redovisade för en studerande. CSN kan då utgå från ett minsta inkomstkrav om tre inkomstbasbelopp per kalenderår, motsvarande 12 månaders arbete. Handläggningen skulle underlättas avsevärt om ordningen på prövningen ändrades, så att CSN först prövar om inkomstkravet är uppfyllt med beaktande av helårsinkomsten och först därefter prövar de månadsvisa inkomststoppgifterna. Endast om helårsinkomsten är otillräcklig skulle den studerande då behöva komplettera med sina månadsvisa inkomststoppgifter.

4.4.5 Arbete som huvudsyssla under kvalificeringstiden

CSN avstyrker förslaget då myndigheten anser att den föreslagna begränsningen är obehövlig. Mot bakgrund av hur etableringsvillkoret har utformats vad gäller kravet på förvärvsarbete, torde de flesta som uppfyller detta villkor om arbete 16 timmar per vecka, ha haft arbete som huvudsaklig sysselsättning. Att införa ytterligare en begränsning, som gör ett redan mycket komplext regelverk än mer komplext utan att smalna av målgruppen nämnvärt, kan inte anses vara motiverat.

Studiemedelstagare som arbetar vid sidan av sina studier arbetar vanligtvis med en omfattning av 4-9 timmar/vecka, och yngre studerande arbetar mindre än äldre.⁴¹ En annan alternativ lösning, som skulle innebära en enklare reglering, är att höja grundkravet från 16 timmar till 20 timmar per vecka, vilket ju motsvarar arbete på halvtid.

CSN kan konstatera att den föreslagna regleringen gör att en arbetstagare som tagit emot studiemedel eller studiestartsstöd för någon tid under en viss månad, inte kan räkna med den månaden i kvalificeringstiden. Det gäller oavsett omfattningen av studiemedlet eller studiestartsstödet. Under Covid-19-pandemin har fler arbetstagare haft studiemedel samtidigt som de arbetar eftersom prövningen av inkomst också slopats.

⁴¹ Se sid.24f i CSN *Vilka studerar utan studiemedel?* CSN, rapport 2020:1. Dnr ADM/2020:16

4.5 Aktualitetsvillkoret

4.5.1 Aktualitetsvillkoret innebär att den som ska få omställningsstudiestöd måste ha aktuellt förvärvsarbete

CSN avstyrker aktualitetsvillkoret i sin helhet. CSN ställer sig frågande till om villkoret avgränsar målgruppen nämnvärt. Det framgår vidare inte tydligt av utredningen varför en studerande som inte nyligen varit i arbete inte ska ha rätt till omställning för att förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. CSN konstaterar dessutom att vissa personer, som t.ex. förlorat jobbet i samband med Covid-19-pandemin och inte hittat nytt arbete, därmed kan uteslutas. Om lagstiftaren ändå vill avgränsa målgruppen till personer som nyligen arbetat föreslår CSN att etableringsvillkoret justeras så att ramtiden förkortas till exempelvis 10 år.

CSN konstaterar att aktualitetsvillkoret består av flertalet villkor samt undantag från dessa. Villkoren är reglerade på en detaljerad nivå och kommer i vissa delar kräva manuell handläggning även efter att ett fullt utbyggt systemstöd finns på plats.

Utformningen av aktualitetsvillkoret gör det svårare för den studerande att på förhand förutse om han eller hon kan ha rätt till omställningsstudiestödet och försvårar dessutom möjligheten till automatiserade beslut. Det gäller särskilt egenföretagare och den prövning som ska göras av egenföretagares arbete.

CSN bedömer att målgruppen måste få klara förutsättningar för att ta steget till studier, men att de omfattande etablerings- och aktualitetsvillkoren gör omställningsstudiestödet onödigt komplext. Regelverket kommer att vara svårt för den studerande att förstå och därmed ett hinder för denne att påbörja studier (se avsnitt 2.5).

I avsnittet nämns specifikt vissa typer av bevis för att styrka arbetad tid. CSN utgår ifrån att det inte har varit utredningens avsikt att införa ett högre beviskrav i form av att arbetad tid ska vara *starkt* istället för göras *sannolikt*, vilket är det beviskrav som normalt gäller i förvaltningsärenden.

4.5.2 Tid med annan sysselsättning ska i vissa fall inte räknas in i ramtiden

Det föreslagna omställningsstudiestödet är komplext utformat, framförallt gällande den målgrupp som kan ta del av stödet. För det fall att aktualitetsvillkoret kvarstår anser CSN att den studerandes förståelse för regelverket, samt CSN:s prövning och möjlighet till automatisering, skulle underlättas om etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret var mer lika i sin utformning. Det är önskvärt att fastställandet av ramtid i båda villkoren utformas så att tid med annan ersättning jämföras med arbetad tid. CSN anser att förslaget om att tid med vissa ersättningar ska vara överhoppningsbar vid bedömning av aktualitetsvillkoret bidrar till en onödigt komplex prövning som dessutom kan leda till att ramtiden skjuts upp långt bak i tiden.

CSN anser vidare att etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret innehåller omotiverade skillnader i uppräknningen kring vilka ersättningar som kan jämföras med förvärvsarbete vid bedömning av etableringsvillkoret, respektive är

överhoppningsbara vid bedömning av aktualitetsvillkoret. Sådana skillnader bidrar till att göra stödet än mer komplext.

Trots vad som framförts kring etableringsvillkoret i avsnitt 4.4.2 om att graviditetspenning, närståendepenning och smittbärrpenning i stora drag kan jämföras med sjukpenning, ingår dessa ersättningar inte i de som är överhoppningsbara vid bedömning av aktualitetsvillkoret. I avsnitt 4.4.2 framgår det vidare att det är fler kvinnor än män som tar ut flera av de nämnda ersättningarna. Att dessa ersättningar inte ingår i aktualitetsvillkoret kan följaktligen istället missgynna jämställdheten när det gäller möjligheten att få rätt till omställningsstudiestöd (se avsnitt 13.3.2).

CSN noterar slutligen att utredningen inte föreslår någon begränsning i form av hur lång tid som sammanlagt ska vara överhoppningsbar. Myndigheten anser att det under den fortsatta beredningen kan finnas skäl att överväga sådan begränsning.

4.5.3 Inkomster ska kunna visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning

För det fall att aktualitetsvillkoret kvarstår kan CSN konstatera att prövningen av inkomster för att visa förvärvsarbete i tillräcklig omfattning kommer att bli särskilt omfattande och omöjlig att göra maskinellt. Det gäller särskilt i de fall den studerande varit egenföretagare. En alternativ regel, som skulle förenkla hanteringen för både den studerande och för CSN samt säkerställa att det alltid finns ett beslut om slutlig skatt för ett inkomstår, skulle vara om villkoret istället skulle lyda 12 månader inom en ramtid om tre år (se författningsförslag i avsnitt 1.1). En sådan regel skulle möjliggöra en maskinell prövning eftersom CSN då skulle ha hunnit få in inkomstuppgifter från Skatteverket. Det innebär kortare väntetider för den studerande.

På samma sätt som i avsnitt 4.4.3 bör det förtydligas att det vid beräkning av inkomster relaterade till inkomstbasbeloppet är inkomstbasbeloppet under ansökansåret eller under respektive inkomstår som avses.

På samma sätt som i avsnitt 4.4.3 redogörs i avsnittet för vad som ska gälla när det inte finns månadsvisa inkomstuppgifter redovisade för en studerande. CSN kan då utgå från ett minsta inkomstkrav om tre inkomstbasbelopp per kalenderår, motsvarande 12 månaders arbete. Handläggningstiderna, och därmed även väntetiden för de studerande, skulle minska om ordningen på prövningen ändrades, så att CSN först prövar om inkomstkravet är uppfyllt med beaktande av helårsinkomsten och först därefter prövade de månadsvisa inkomstuppgifterna. Endast om helårsinkomsten är otillräcklig skulle den studerande då behöva komplettera med sina månadsvisa inkomstuppgifter.

4.6 Bemyndiganden till CSN om etablerings- och aktualitetsvillkoren

Förordningen saknar upplysning om hur etablerings- och aktualitetsvillkoren ska prövas efter ett studieuppehåll. Nuvarande skrivning medför att en person, som ansökt om omställningsstudiestöd för en period och efter ett studieuppehåll vill återuppta studierna eller andra studier med omställningsstudiestöd, inte prövas för villkoren igen. CSN bör ges ett bemyndigande att besluta om villkoren för sådant

studieuppehålls längd innan ny prövning av villkoren ska ske (se författningsförslag i avsnitt 1.3).

I förslaget till förordning anges i 9 § första stycket p.1 och 2 att CSN får meddela närmare föreskrifter om bl.a. hur ramtid och tid med förvärvsarbete ska beräknas. I löptexten i detta avsnitt anges emellertid att CSN får meddela *ytterligare* föreskrifter på dessa. Eftersom närmare föreskrifter respektive ytterligare föreskrifter har olika lagteknisk innebörd, och för att säkerställa att det inte föreligger några oklarheter om CSN:s bemyndigande i dessa delar, önskar CSN att det klargörs i vilken utsträckning myndigheten har föreskriftsrätt.

5 Utbildningar som ska ge rätt till omställningsstudiestöd

5.1 Utbildningar i Sverige som ger rätt till studiestöd enligt studiestödslagen

För att det ska bli tydligt att omställningsstudiestöd får lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som anges i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655), anser CSN att detta bör framgå av 11 § i förordning om omställningsstudiestöd (se författningsförslag i avsnitt 1.3).

Av utredningen framgår att omställningsstudiestödet, precis som ordinarie studiestöd, ska kunna lämnas för validering inom ramen för en utbildning och som orienteringskurs inom Komvux. CSN vill påpeka att deltagande i valideringsaktiviteter normalt inte ger rätt till studiemedel. Deltagande i valideringsaktiviteter ger endast rätt till studiemedel om aktiviteterna omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen. Valideringsaktiviteter som ingår som del av en kurs eller utbildning rapporteras av lärosätet till CSN som vanliga studier. Av det skälet saknar CSN helt uppgifter om när en utbildning eller kurs hos en utbildningssamordnare innehåller valideringsaktiviteter (se avsnitt 11).

CSN ställer sig frågande till utredningens påstående att utlandsstudier inte med samma tydlighet har en koppling till studier i Sverige eller är mindre relevanta för den svenska arbetsmarknaden. Det gäller i synnerhet utlandsstudier som kan tillgodoräknas helt inom ramen för en utbildning vid en läroanstalt i Sverige.⁴² I tidigare förarbeten till studiestödslagen har det bl.a. klargjorts att utlandsstudier tillgodoser (den svenska) arbetsmarknadens behov av personer med breda kunskaper och kompetenser.⁴³

Utifrån föreslagen utformning av omställningsstudiestödet tillstyrker CSN dock utredningens förslag att utlandsstudier inte ska ge rätt till omställningsstudiestöd. Om utlandsstudier skulle ge rätt till omställningsstudiestöd så skulle det komplicera den redan omfattande prövningen och beräkningen av stödet ytterligare. Att öppna upp för alla utbildningar utomlands som motsvarar de utbildningar som ska ge rätt

⁴² Sådana utlandsstudier finns reglerade i 3 kap. 24, 24 a och 25 a §§ studiestödsförordningen (2000:655)

⁴³ Se s. 7-8 i Prop. 2012/13:152, *Studiemedel i en globaliserad värld*.

till omställningsstudiestöd i Sverige bedömer CSN vara genomförbart ur ett förvaltningsperspektiv, och ohållbart ur ett rättssäkerhetsperspektiv. CSN delar också utredningens uppfattning att risken för felaktiga utbetalningar är högre vid utlandsstudier (se avsnitt 10.2).

Angående definitionen av distansstudier vill CSN upplysa om att regleringen i 3 kap. 20 § studiestödsförordningen (2000:655) innebär att distansstudier anses vara studier i Sverige om den studerande är *antagen* vid en läroanstalt i Sverige oavsett om studierna *bedrivs* i Sverige eller utomlands. Det innebär att omställningsstudiestöd inte kommer att kunna ges för exempelvis utbytesstudier som bedrivs på distans vid ett utländskt lärosäte. Definitionen innebär vidare att en studerande inte kommer att ha möjlighet att få omställningsstudiestöd för delar av en svensk utbildning som bedrivs utomlands.

CSN konstaterar att omställningsstudiestödet, till skillnad mot studiemedel, inte innefattar möjligheten att låna till eventuella merkostnader i samband med studierna. Det innebär att de studerande själva måste finansiera exempelvis undervisningsavgifter, resekostnader och eventuell dubbel bosättning. Det kan försvåra studier vid exempelvis utbildningar med undervisningsavgifter, praktik som sker vid en annan ort än studieorten och distansutbildningar som har fysiska träffar på annan ort än hemorten.

5.2 Utbildningar som omställningsorganisationerna finansierar

Omställningsstudiestöd ska enligt utredningens förslag även få lämnas till studerande vid utbildningar i Sverige som finansieras av en omställningsorganisation. Det innebär att även utbildningar och kurser som inte finns angivna i bilagan till studiestödsförordningen ska ge rätt till omställningsstudiestöd. Det medför i sin tur att det inte finns någon myndighet som utövar kontroll och granskar de utbildningar som föreslås ge rätt till stöd avseende kriterier som normalt ligger till grund för bedömning av utbildningskvalitet.⁴⁴

CSN vill påpeka att myndigheten inte är någon tillsynsmyndighet avseende kvalitetskontroll av utbildningar och utbildningsanordnare. CSN bedömer inte heller att det är lämpligt att myndigheten får en sådan roll. Däremot anser CSN att det vore bra om tillsynen av de utbildningar som finansieras av omställningsorganisationer säkerställs på annat sätt.

CSN ställer sig frågande till hur myndigheten vid prövningen av vilka utbildningar som ska ge rätt till stöd kan ta in uppgifter om eventuell ekonomisk brottslighet och näringsförbud hos en organisation som tillhandahåller en utbildning. CSN kommer i praktiken inte att kunna kontrollera detta. Kontrollen kommer inskränka sig till att reagera på signaler om missförhållanden som inkommer till myndigheten. De kriterier som utredningen föreslår ska ligga till grund för vilka utbildningar som inte

Se exempelvis Universitets- och högskolerådets (UKÄ) kriterier för bedömning för kvalitetsgranskning av högre utbildning <https://www.uka.se/kvalitet--examenstillstand/sa-granskas-hogre-utbildning.html>

rimligen bör ge rätt till omställningsstudiestöd medför eventuellt att de sämsta utbildningarna inte ger rätt till stöd, men är inte detsamma som ett system för kvalitetskontroll.

5.3 En utbildning måste omfatta minst en veckas heltidsstudier för att ge rätt till omställningsstudiestöd

CSN tillstyrker förslaget om att omställningsstudiestöd bara ska få lämnas för sådan del av studietiden som omfattas av den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen.

5.4 Begränsning av utbildningarnas längd till och med det kalenderår den studerande fyller 39 år

Den föreslagna begränsningen till 80 heltidsveckor kan eventuellt medföra en risk för att yngre studerande skjuter upp studierna för att få rätt till omställningsstudiestöd, då det är ett förmånligare studiestöd än studiemedel (se avsnitt 2.6).

I utredningen anges att en förutsättning för omställningsstudiestöd är att personen beräknas kunna avsluta utbildningen och få slutbetyg, examensbevis eller annat utbildningsbevis genom studier om maximalt motsvarande 80 veckor på heltid. CSN saknar emellertid författningsförslag i denna del. CSN förutsätter att denna bedömning inte ska göras på individnivå. I det fall CSN ska göra en sådan bedömning kan det enbart göras med utgångspunkt i den sökta utbildningen som sådan.

5.5 Utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden med beaktande av arbetsmarknadens behov

Undantag vid särskilda skäl

CSN avstyrker förslaget. CSN föreslår istället ett undantag som innebär att omställningsstudiestöd får beviljas för en utbildning utan beaktande av arbetsmarknadens behov, om det finns omständigheter som gör det sannolikt att utbildningen kan leda till en ny anställning eller betydligt ökad anställningsbarhet. Till skillnad mot en skälsprövning skulle en sådan reglering gå att automatisera, vilket innebär kortare väntetider för den studerande.

CSN kan mot bakgrund av skrivelsen i utredningen inte se att det finns behov av någon ytterligare skönsmässig bedömning i dessa ärenden. Om lagstiftaren vill att det därutöver ska finnas en skälsbedömning önskar CSN fler exempel på vad som skulle kunna utgöra särskilda skäl. Ska det enbart röra sig om arbetsmarknadsskäl eller ska det i en sådan skälsprövning även tas hänsyn till om den studerande av något personligt skäl har svårt att fortsätta sin nuvarande anställning? Skulle det t.ex. kunna omfatta en förälder som önskar omskola sig på grund av en arbetsskada eller att det nuvarande arbetet har oregelbundna arbetstider som påverkar omvårdnaden av ett barn med särskilda behov?

Utbildning som omställningsstöd inte bör lämnas för

CSN gör bedömningen att det torde vara sällsynt med utbildningar som *enbart* möter ett kompetensbehov hos en specifik arbetsgivare utan att vara relevant för *någon annan* arbetsgivare. Det torde i praktiken endast röra sig om så kallade internutbildningar som enbart är riktade till medarbetare som redan är anställda, eller på väg att bli anställda, hos en specifik arbetsgivare.

CSN efterfrågar i det fortsatta lagstiftningsarbetet även exempel på utbildning som den studerandes arbetsgivare *skäligen borde tillhandahålla* för att den studerande ska klara av sina ordinarie arbetsuppgifter. Skulle t.ex. en utbildning i programmering för en anställd på ett it-företag anses vara en sådan utbildning, eller är det beroende från fall till fall och vad ska då vägas in i en sådan bedömning? CSN bedömer att myndigheten även i dessa fall behöver vägledning av uttalande från omställningsorganisationen. I det fall den studerande inte är ansluten till en omställningsorganisation kommer det bli svårt för CSN att göra prövningen eftersom den måste ske på individnivå.

CSN bedömer att prövningen av 17 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd blir tidskrävande och svårbedömd om den enkom ska utgå ifrån den information som den studerande själv lämnar. CSN föreslår därför att omställningsorganisationerna ska lämna uppgifter i dessa delar till CSN.

CSN önskar också att det i den fortsatta beredningen av ärendet klargörs om det är lagstiftarens avsikt att införa ett högre beviskrav då den studerande ska *styrka* att kunskapsinnehållet i utbildningen påtagligt har förändrats sedan personen genomgick den.

Särskilda bestämmelser för studerande på forskarnivå

CSN avstyrker den föreslagna begränsningen för studerande med examen på forskarnivå. CSN bedömer att de villkor för rätt till stöd som redan följer av att utbildningen ska stärka den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden, är tillräckliga för att säkerställa att omställningsstudiestöd inte omotiverat beviljas till denna grupp. Regleringen är därmed överflödigt och bidrar bara till att komplicera ett redan komplext regelverk ytterligare.

CSN ställer sig frågande till argumentet att forskarutbildningen bekostats med offentliga medel, och att detta skulle vara en anledning till att inte ge mer ersättning till denna grupp i form av studiestöd. Finansieringsmässigt torde det inte vara någon större skillnad i när offentliga medel bekostar forskning eller när offentliga medel bekostar annan statlig anställning eller utbildning.

6 Den närmare utformningen av omställningsstudiestödet

6.1 Omställningsstudiestöd ska lämnas per vecka

CSN tillstyrker förslaget.

6.2 Studiernas omfattning – omställningsstudiestöd ska kunna lämnas för studier på hel- eller deltid

CSN delar utredningens bedömning att ett system där omställningsstudiestöd beräknas efter en mer exakt studieomfattning skulle få flera och oönskade konsekvenser både för den studerande och för administrationen av studiestödet.

Till skillnad från regleringen av studiemedel och studiestartsstöd⁴⁵, behöver studierna inte bedrivas sammanhängande för att ge rätt till omställningsstudiestöd. CSN kan förstå önskemålet om att stödet ska kunna beviljas utspjutt under en längre period. Myndigheten vill dock samtidigt påpeka att detta medför sämre genomströmning och att det leder till ökad administration för CSN.

CSN kan konstatera att det krav på mer frekventa kontroller som framförs i avsnitt 6.8, blir särskilt problematiskt utifrån att studierna ska kunna bedrivas på fem deltidsnivåer. CSN bedömer att ytterligare kontroller kan leda till negativa konsekvenser för den studerande och ytterligare administration för CSN, medan det är högst osäkert om det leder till fler korrekta utbetalningar. CSN föreslår därför att myndigheten istället inför mer effektiva kontroller, se avsnitt 6.8.

CSN anser att förslag till 19 § i lagen om omställningsstudiestöd är onödigt omständligt utformad. Det bör vara tillräckligt med en bestämmelse som anger att omställningsstudiestöd kan lämnas för heltidsstudier och deltidstudier som omfattar minst 20, 40, 50, 60 eller 75 procent av heltid. Av detta följer att omställningsstudiestöd lämnas med helt stöd vid studier på minst heltid, 75 procent av helt stöd vid studier på minst 75 procent, 60 procent av helt stöd vid studier på minst 60 procent osv., utan att detta behöver detaljregleras på lagnivå.

CSN önskar föreskriftsrätt för hur beräkning av studiernas omfattning respektive arbetets omfattning ska kunna göras. CSN ser ett behov av att kunna närmare reglera sådan beräkning utifrån ett genomsnitt, snarare än per vecka.

6.3 Kortaste och längsta tid med omställningsstudiestöd

CSN konstaterar att det, med beaktande av de olika studietakter som föreslås i utredningen, kommer att bli svårt för den enskilde att kombinera andra ersättningar med omställningsstudiestödet.

CSN ser inte behovet av att i detalj ange exakt hur många veckor omställningsstudiestöd kan beviljas beroende på i vilken omfattning den studerande studerar. Vad gäller motsvarande reglering inom studiemedelsregelverket kan CSN konstatera att i studiestödslagen tydligt framgår att studiemedel får lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 240 veckor (3 kap. 8 § första stycket studiestödslagen (1999:1395)). Av detta följer att studiemedel kan lämnas för motsvarande fler antal veckor vid studier på 75 procent eller 50 procent av heltid, utan att detta är detaljreglerat vare sig på lagnivå, förordningsnivå eller ens i CSN:s föreskrifter. Det bör på samma sätt vara tillräckligt att det i lagen om

⁴⁵ Se 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395) och 12 § lagen (2017:527) om studiestartsstöd

omställningsstudiestöd framgår att stödet får lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 44 veckor. Av det följer att stödet kan lämnas för 58 veckor för 75 procent av helt stöd, 73 veckor för 60 procent av helt stöd osv. För vilken omfattning omställningsstudiestödet kan lämnas framgår redan av den föreslagna 19 § lagen om omställningsstudiestöd och behöver därmed inte heller regleras i 22 §.

6.4 Beräkning av omställningsstudiestöd

6.4.1 Omställningsstudiestödets storlek ska beräknas med utgångspunkt i stödtagarens årliga inkomst i beslut om sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

Den årliga inkomsten bör vara bestämd i anslutning till studierna

CSN bedömer att studerande, till följd av det begränsade anslaget, kommer att ansöka om omställningsstudiestöd så tidigt som möjligt.

Utredningen har föreslagit att den årliga inkomsten ska bestämmas tidigast tre månader före studiestarten. Vidare kommer det att finnas två ansökningsomgångar som påbörjas mer än tre månader före normala studiestarter på höst och vårterminen. En majoritet av ansökningarna kommer därför bli bordlagda i väntan på att det ska vara tre månader till studiestart.

CSN anser att handläggningen av en ansökan, inklusive Försäkringskassans prövning av årlig inkomst, normalt bör påbörjas så snart som möjligt efter att ansökan kommit in till CSN. CSN anser att detta skulle snabba på processen och undvika än längre väntetider för den studerande. CSN föreslår därför att CSN hos Försäkringskassan kan begära att den årliga inkomsten ska bestämmas sex månader före studiestarten (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

CSN önskar ytterligare föreskriftsrätt kring hur långt ett studieuppehåll får vara innan en ny årlig inkomst ska fastställas efter en ny ansökan om omställningsstudiestöd (se författningsförslag i avsnitt 1.1. och 1.3). CSN är osäker på om det är nödvändigt med en ny beräkning av årlig inkomst efter uppehåll, i de fall den studerande inte själv begär detta eftersom det är till fördel för denne. Om CSN inte får föreskriftsrätt föreslår myndigheten att ett studieuppehåll bör kunna vara något längre än tre månader innan en ny årlig inkomst ska bestämmas. Tidpunkt för studiestart vid olika kurser och utbildningar inom olika kommunala vuxenutbildningar och folkhögskolor varierar kraftigt. Längden på ett uppehåll måste också tillåta normala sommaruppehåll och liknande. Det är därför lämpligt att ett studieuppehåll kan vara i minst fyra månader innan en ny årlig inkomst ska bestämmas.

Försäkringskassan bör efter begäran från CSN bestämma en årlig inkomst och en SGI

CSN tillstyrker förslaget om att den årliga inkomst som Försäkringskassan bestämmer som grund för SGI bör läggas till grund för beräkning av omställningsstudiestödets storlek. CSN vill dock på samma gång framföra att detta kommer att leda till långa handläggningstider då Försäkringskassan har uppgett att det normalt tar en månad, men i vissa fall upp till två månader, att handlägga ärende

för beräkning av SGI. Undantagsvis kan det ta ytterligare längre tid⁴⁶. CSN kan, bl.a. mot bakgrund av den korta ställtid som finns för införandet av reformen, dock inte identifiera en annan eller bättre ordning för beräkning av omställningsstudiestödets storlek som skulle kunna korta ner denna handläggningstid.

I utredningen anges att CSN bör avvakta med att skicka en förfrågan till Försäkringskassan tills tre månader innan studiestarten. CSN anser emellertid att myndigheten bör få skicka förfrågan till Försäkringskassan gällande uträkning av SGI, även om det är mer än tre månader till studiestart. Eftersom anslaget för omställningsstudiestöd är begränsat är det CSN:s uppfattning att många studerande kommer ansöka om stödet direkt man har möjlighet till det. I många fall kommer det att vara tidigare än tre månader innan studiestart. En bordläggning av prövningen tills tre månader innan studiestart är då varken effektiv eller bra för den studerande. CSN bör därför snarast skicka förfrågan till Försäkringskassan som sedan får överta handläggningen i denna del och begära in kompletterande uppgifter för sin prövning från den studerande om så krävs.

CSN bör i vissa fall kunna lägga andra inkomster till grund för beräkning av omställningsstudiestödets storlek

CSN avstyrker utredningens förslag att CSN ska fastställa den årliga inkomsten för studerande som inte är försäkrad för arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. CSN anser att starka rättssäkerhetsskäl men även ekonomiska skäl talar för att det bör vara Försäkringskassan som fastställer den årliga inkomsten även för denna målgrupp (se författningsförslag i avsnitt 1.3). Det befintliga regelverket för bestämmande av årlig inkomst och SGI är en komplex reglering, som CSN helt saknar kompetens, erfarenhet och systemstöd för att tillämpa. Därtill, eftersom dessa studenter kommer vara få till antal, kommer det bli svårt för CSN att upparbeta tillräcklig kompetens och erfarenhet för dessa typer av prövningar. Det medför en ökad risk för felaktigheter och att studerande behandlas olika. Försäkringskassan har, förutom expertkunskaper och väl upparbetade system för fastställande av årlig inkomst, erfarenhet av att bedöma sådana handlingar som behöver ges in för att styrka olika typer av inkomster från de länder som nu är aktuella.

6.4.2 Omställningsstudiestöd i form av bidrag ska vara skattepliktigt och pensionsgrundande

Ett skattepliktigt omställningsstudiebidrag medför att CSN kommer att göra avdrag för inkomstskatt före utbetalning. Det medför att en studerande som återkrävs på hela eller delar av bidraget eller som vill återsända hela eller delar av bidraget måste betala in utbetalt belopp inklusive avdragen skatt. Se avsnitt 6.8 och 6.9.

⁴⁶ Enligt uppgift från verksamhetsutvecklare Åsa Åsell, Försäkringskassan, den 2 september 2021.

6.4.3 Omställningsstudiebidrag ska ersätta 80 procent av ett inkomstbortfall och anpassas till omfattningen av studier och förvärvsarbete

Bidragsbelopp vid del av helt stöd

CSN anser att den aktuella paragrafen kan skrivas på ett enklare sätt (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

Studerande med en årlig inkomst från arbete på deltid bör i vissa fall kunna få omställningsstudiestöd med ett högre belopp

Den alternativa beräkningen av omställningsstudiestödets storlek för vissa studerande kommer alltid att kräva manuell handläggning. Det påverkar den studerandes väntetid och innebär en högre risk för felaktiga utbetalningar.

6.4.4 Omställningsstudielån ska kunna lämnas för att begränsa ett inkomstbortfall vid studier

Omställningsstudielån bör beräknas med utgångspunkt i skillnaden mellan årlig inkomst och stödtagarens bidrag under studietiden

I utredningens förslag anges att lånebeloppets storlek ska bestämmas med utgångspunkt i ett belopp som motsvarar 63 procent av skillnaden mellan a) den årliga inkomsten osv. CSN föreslår att det förtydligas i författningsförslaget att det är den årliga inkomsten som avses (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

CSN avstyrker förslaget att myndigheten ska tillhandahålla digitala tjänster som hjälp för enskilda som planerar att börja studera att uppskatta storleken på sitt omställningsstudiestöd. CSN kan konstatera att kvaliteten i en sådan tjänst kommer att bli väldigt låg. CSN kommer, till följd av det komplicerade regelverket och Försäkringskassans handläggningstider, inte att kunna bygga en interaktiv tjänst utan endast att kunna bygga en generell tjänst som enbart bygger på de uppgifter som den studerande själv lämnar. CSN föreslår istället att myndigheten tillhandahåller en tabell som beskriver hur mycket pengar en person som uppfyller vissa förutsättningar kan få.

Om CSN ändå får i uppdrag att tillhandahålla en digital tjänst enligt utredningens förslag vill myndigheten informera om att det, delvis till följd av just komplexiteten i regelverket, kommer att dröja innan CSN kan ha en sådan tjänst på plats. CSN kommer att prioritera utbyggnaden av it-system för ansökan, handläggning, beviljning och utbetalning av omställningsstudiestödet. Den föreslagna tjänsten kommer därmed inte byggas förrän i de sista etapperna av systemutvecklingen.

CSN behöver uppgifter från en registrerad omställningsorganisation om kollektivavtalet kompletterande studiestöd

CSN kommer att betala ut omställningsstudiestöd per vecka. Det är dock möjligt att eventuellt kompletterande bidrag från omställningsorganisationer kommer att ges per månad. Detta medför att CSN behöver räkna om omställningsorganisationernas belopp till veckobelopp för att kunna fastställa lånets storlek. CSN önskar därför närmare föreskriftsrätt kring beräkning av lånebeloppets storlek (se författningsförslag i avsnitt 1.3).

6.4.5 CSN ska ha möjlighet att kontrollera arbete under tiden med omställningsstudiestöd

CSN är positiv till möjligheten att kontrollera den studerandes inkomster under tid med omställningsstudiestöd via uppgifter från Skatteverket. Myndigheten vill emellertid påtala att denna kontroll kommer att bli resurskrävande och att CSN ser ett behov av att arbetsgivarens uppgiftsskyldighet lagregleras (se författningsförslag i avsnitt 1.3 samt skrivning i avsnitt 7.5 och 10.2).

6.5 Studieresultat ska prövas på motsvarande sätt som inom studiemedelsområdet

I förslaget avseende vad som ska vara normal studietakt anges i andra punkten att den studerande ska ha klarat av 75 procent av sitt studieåtagande för studier som efter de första 40 heltidsveckorna bedrivs med omställningsstudiestöd. Det bör anges att det gäller även studier som därefter bedrivs med studiemedel. CSN har föreslagit motsvarande justering i författningsförslaget.

Studerande med omställningsstudiestöd bör omfattas av samma krav på studieresultat som studerande med studiemedel och studiestartsstöd

CSN tillstyrker förslaget att studerande med omställningsstudiestöd bör omfattas av samma krav på studieresultat som studerande med studiemedel och studiestartsstöd.

6.6 Utbetalning

6.6.1 Omställningsstudiestöd ska betalas ut först sedan studierna har påbörjats

CSN tillstyrker förslaget att omställningsstudiestöd ska betalas ut först sedan studierna har påbörjats. CSN vill dock informera om att de studiekontroller som CSN kommer att göra innan utbetalning kan ske, pga. bristande systemstöd och den tidsrymd inom vilken arbetsuppgiften måste genomföras, kommer att kräva stora personella resurser.

6.6.2 Omställningsstudiestöd ska betalas ut månadsvis i efterskott

CSN tillstyrker förslaget att omställningsstudiestöd ska betalas ut månadsvis i efterskott.

CSN noterar att månadsvisa utbetalningar i efterskott medför att myndigheten endast kommer att betala ut passerade hela veckor. Detta innebär att storleken på den studerandes månatliga utbetalningar kan variera. Beroende på när utbetalningarna görs kan dessa, för studerande som studerar under hela månader, komma att omfatta omställningsstudiestöd för mellan tre och fem veckor. En studerande kan således komma att få olika månadsbelopp utbetalda under den period studierna pågår.

6.6.3 Omställningsstudiestödet ska i vissa fall vara förverkat

På grund av den begränsade ställtiden för införandet av det nya omställningsstudiestödet kommer handläggningstiderna inledningsvis vara förlängda. Med hänsyn till beräknade handläggningstider bedömer CSN att förslaget

om att studiestödet ska anses vara förverkat inom en månad från starten av den tidsperiod som omställningsstudiestödet avser, är alltför snävt tilltaget. Vidare kan CSN konstatera att den praxis som har utvecklats inom studiestartsstödet innebär att den studerande, i de fall beslut fattas efter det att studieperioden börjat, alltid har möjlighet att styrka att studierna har påbörjats inom en månad efter dagen för beslutet. Enligt CSN:s uppfattning bör skälsprövning inte omfatta generella undantag. CSN föreslår därför att denna praxis skrivs in i 34 § den föreslagna lagen om omställningsstudiestöd (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

6.7 Samordning med andra förmåner och kravet på nyrekrytering inom studiestartsstödet

Omställningsstudiestöd bör inte lämnas till studerande som har studiemedel eller föräldrapenning
I utredningen anges att det är oskäligt att en person som får studiemedel även kan få omställningsstudiestöd för samma tid. Det skulle kunna innebära att den som studerar blir överkompenserad och får mer än en ersättning för att täcka sitt uppehälle under studierna.

Innebörden av den föreslagna bestämmelsen i 29 § lagen om omställningsstudiestöd är att omställningsstudiestöd och studiemedel eller studiestartsstödet kan lämnas för samma vecka, om studier med omställningsstudiestöd och studier med studiemedel eller studiestartsstödet bedrivs på vardera maximalt 50 procent av heltid. Om studier med omställningsstudiestöd och annat studiestöd kan bedrivas samma vecka, öppnar det emellertid upp för att en studerande även kan arbeta maximalt 50 procent av deltid. Eftersom omställningsstudiestödet inte behövsprövas mot inkomst medför det att en sådan studerande kan komma att bli överkompenserad genom att han eller hon får mer än heltidsersättning för att täcka sitt uppehälle under studierna.

CSN föreslår därför att det regleras i separat bestämmelse att omställningsstudiestöd och studiemedel respektive studiestartsstödet inte kan lämnas för samma vecka.

Omställningsstudiestöd bör inte lämnas till studerande som är intagna i anstalt enligt fängelselagen
CSN tillstyrker förslaget om att omställningsstudiestöd inte får lämnas till en studerande som är intagen i anstalt enligt fängelselagen (2010:610).

6.8 Bestämmelser som bör överensstämma med bestämmelser som gäller för studiemedel

Krav på aktiva studier

Inom det ordinarie studiestödet kontrollerar CSN den studerandes studier löpande varje dag. Myndigheten anser inte att det är motiverat eller ens möjligt att göra studiekontroller med en högre frekvens än så. CSN bedömer att kontroller oftare än en gång per dag skulle leda till mer bekymmer för den studerande och mer administration för CSN utan att ge någon effekt vad gäller möjligheten att förhindra

felaktiga utbetalningar.⁴⁷ CSN föreslår därför att myndigheten istället inför fler effektiva kontroller av omställningsstudiestödet än vad som föreslagits i utredningen, vilket inte är detsamma som att kontrollerna behöver göras oftare. Som exempel på mer effektiva kontroller kan riktade kontroller som en följd av prediktiva analyser motsvarande dem som CSN gör på studiemedelsområdet nämnas.

Obetalda årsbelopp eller återkrav för mer än ett kalenderhalvår

I utredningen föreslås att bestämmelserna för ny beviljning av omställningsstudiestöd vid obetalda årsbelopp och återkrav ska överensstämma med vad som gäller för studiemedel. Enligt övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ska även äldre årsbelopp, studiemedelsavgifter och återkrav vara betalda i samma utsträckning som anges i 3 kap. 26 § studiestödslagen.⁴⁸ I förslaget till 11 § lagen om omställningsstudiestöd finns ett krav på att äldre årsbelopp och studiemedelsavgifter ska vara betalda, men inte något motsvarande krav för äldre återkrav. Enligt CSN:s årsredovisning 2020 uppgår myndighetens utestående fordran för obetalda återkrav avseende den äldre studiestödslagen till drygt 278 miljoner kronor (fördelade på drygt 10 000 återkrav).⁴⁹

Det finns därför anledning att kräva att även återkrav enligt 9 kap. studiestödslagen (1973:349), i dess båda lydelse, ska vara betalda i samma utsträckning som återkrav enligt nuvarande studiestödslag (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

Omställningsstudiestöd vid sjukdom, vård av barn, vård av närstående och vid barns bortgång

Av utredningen framgår att omställningsstudielånet ska skrivas av vid sjukdom och annan ledighet på samma sätt som för låntagare inom studiemedelsystemet. Grunden för avskrivning av studielån som tagits emot under sjukdomstid m.m. finns i 4 kap. 23 § studiestödslagen, som hänvisar till 3 kap. 24 § samma lag. För att det ska bli tydligt att även omställningsstudielånet omfattas av rätten till avskrivning bör det läggas till en hänvisning till 28 § lagen om omställningsstudiestöd (se författningsförslag avsnitt 1.9).

Förutsättningarna för att få omställningsstudiestöd vid sjukdom kommer enligt förslaget att regleras i 16-20 §§ förordningen om omställningsstudiestöd, som hänvisar till motsvarande bestämmelser i studiestödsförordningen. För att även täcka in anknytande bestämmelser om avskrivning bör det läggas till en hänvisning till 4 kap. 10-11 §§ studiestödsförordningen. Förslagsvis kan en ny rubrik om

⁴⁷ Avvikelser i studierapporterna från skolorna är särskilt vanliga inom flexibla utbildningar och CSN bedömer att avvikelser troligen kommer att vara vanliga även inom de utbildningar som omställningsstudiestödet kan beviljas för. Avvikelsehanteringen skapar mycket administration hos CSN och olägenhet för de studerande.

⁴⁸ Punkt 7 övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) och punkt 6 övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring av studiestödslagen (1973:349).

⁴⁹ CSN:s årsredovisning 2020 s. 48.

avskrivning av omställningsstudielånet läggas till efter 20 § (se författningsförslag i avsnitt 1.3).

CSN föreslår ett tillägg i bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att den studerandes arbete ska beaktas i annan utsträckning än som följer av 20 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd vid extraordinära händelser i fredstid (motsvarande slopad inkomstprövning i 3 kap. 20 § studiestödslagen (1999:1395)).

Möjlighet att hålla inne utbetalningar av omställningsstudiestöd

Utredningen föreslår att CSN ska kunna tillämpa bestämmelsen i studiestödslagen som ger CSN rätt att under vissa förutsättningar besluta att studiestödet ska hållas inne eller lämnas med lägre belopp till dess ett slutligt beslut om rätt till studiestöd har fattats.

Förutsättningarna för omställningsstudiestöd är emellertid inte exakt likadana som för studiestöd. Eftersom beloppet för omställningsstudielånet i vissa fall är beroende av huruvida omställningsorganisationen lämnar ersättning måste CSN invänta besked från dessa organisationer innan slutligt beslut kan fattas om eventuellt nytt belopp. För en studerande som har både bidrag och lån och exempelvis gått ner i studietakt kommer CSN relativt snabbt att kunna fastställa ny nivå på omställningsstudiebidraget, men behöva invänta besked från omställningsorganisation innan nytt slutligt beslut kan fattas och utbetalning ske. Den studerande kommer i dessa fall att få vänta länge på den innehållna utbetalningen.

CSN föreslår att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet görs nödvändiga justeringar i förslaget till lagen om omställningsstudiestöd för att beakta denna situation.

Återbetalning av inte utnyttjat omställningsstudiestöd

Eftersom omställningsstudiebidraget är skattepliktigt görs avdrag för skatt innan utbetalning sker. CSN noterar att om en studerande önskar återsända sitt omställningsstudiebidrag måste den studerande betala tillbaka hela beloppet, inklusive det belopp som dragits av för skatt.

6.9 Återkrav av omställningsstudiestöd

CSN vill att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet tydligare framgår vad som avses med *arbete ett fåtal timmar mer* än vad som tidigare anmälts till CSN. Mer specifikt vill CSN veta om det rör sig om ett fåtal timmars arbete per dag, vecka eller månad. Ska t.ex. en skillnad på fem timmars arbete i veckan endast anses vara något större omfattning och därmed inte föranleda återkrav av delar av omställningsstudiestödet?

Vidare noterar CSN att återkrav av det skattepliktiga omställningsstudiebidraget innebär att en återkravskyldig studerande måste betala tillbaka hela beloppet, inklusive avdragen skatt. CSN konstaterar att samma förfarande tillämpas bland annat vid återkrav av skattepliktiga förmåner från Försäkringskassan.

6.10 Återbetalning av lån

CSN tillstyrker att omställningsstudielånet ska betalas tillbaka enligt de regler som kommer att gälla för studielån som tas från och med den 1 januari 2022, när de nya åldersgränserna för återbetalningstid och avskrivning träder i kraft. CSN delar även uppfattningen att de låntagare som tar emot omställningsstudiestöd inte bör få automatisk nedsättning av årsbelopp för studielån.

CSN anser dock att hänvisningen till ”föreskrifter som meddelats i anslutning” till 4 kap. studiestödslagen bör göras tydligare och exakt ange vilka föreskrifter som är tillämpliga vid återbetalning av omställningsstudielånet. CSN föreslår därför att en ny rubrik och en ny bestämmelse om återbetalning av omställningsstudielånet förs in i förordningen om omställningsstudielån (se författningsförslag i avsnitt 1.3)

6.11 Utmätning av omställningsstudiebidrag

Enligt 5 kap. 5 § utsökningsbalken får egendom som inte får överlåtas inte heller utmätas, om inte annat följer av särskilda föreskrifter. Förslaget om överlåtelseförbud i 49 § lagen om omställningsstudiestöd innebär alltså ett hinder mot utmätning. Överlåtelseförbudet är dock väl motiverat och bör behållas. I stället föreslår CSN ett tillägg som möjliggör att omställningsstudiebidrag får tas i anspråk genom utmätning av lön enligt 7 kap. utsökningsbalken (se författningsförslag i avsnitt 1.1). Motsvarande skrivning fanns i 9 kap. 3 § studiestödslagen (1973:349, i dess senaste lydelse) på den tiden utmätning av särskilt vuxenstudiestöd var möjlig.

7 Administration av omställningsstudiestöd

7.1 Omställningsstudiestödet ska administreras av CSN

CSN tillstyrker förslaget.

7.2 En ansökan om omställningsstudiestöd lämnas in till CSN som prövar ansökan och fattar beslut

7.2.1 Omställningsstudiestöd ska beviljas efter ansökan

Enligt förslaget till 25 § förordning om omställningsstudiestöd ska en ansökan om omställningsstudiestöd vara undertecknad eller skrivas under med en elektronisk underskrift av den sökande. Det innebär att CSN behöver administrera dels ett elektroniskt ansökningsförfarande och dels ett parallellt förfarande där ansökan sker på pappersblankett. Det finns exempel på ansöknings- eller anmälningsförfaranden som ska vara elektroniska enligt krav i författning.⁵⁰

Idag är 99,34 procent av alla ansökningar om studiemedel underskrivna med en elektronisk signatur. Mot bakgrund av de föreslagna kraven på etablerad och aktuell

⁵⁰ Se 8 § andra stycket lag (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, avseende s.k. rut- och rotavdrag, och 2 kap. 1 § förordningen (2017:667) om registrering av verkliga huvudmän

anknytning till arbetsmarknaden för att komma i fråga för omställningsstudiestöd finns anledning att anta att målgruppen för omställningsstudiestödet är sådan att även detta stöd närmast uteslutande kommer att sökas elektroniskt. Även för den grupp där andelen som skriver under sin ansökan om studiemedel med en elektronisk signatur är som lägst, män i åldern 55-59 år, utgör dessa ändå 98,36 procent av de inkomna ansökningarna.

Mot denna bakgrund anser CSN att omställningsstudiestöd som huvudregel endast ska kunna sökas i elektronisk form. För det yttersta fåtal som till följd av funktionsnedsättning eller motsvarande förhållande är förhindrade att ansöka elektroniskt bör CSN ha möjlighet att meddela undantag från kravet på elektronisk ansökan (jämför vad som gäller enligt 2 kap. 1 § andra stycket förordning 2017:667 om registrering av verkliga huvudmän). CSN anser att det bör krävas synnerliga skäl för att medge undantag från kravet på elektronisk ansökan och att CSN ska ges rätt att föreskriva om de närmare förutsättningarna för att medge sådant undantag.

7.2.2 Yttrande från en omställningsorganisation

CSN tillstyrker förslaget. CSN avstyrker dock förslaget till 32 § lagen om omställningsstudiestöd att CSN ska fästa särskild vikt vid omställningsorganisationens yttrande.

CSN:s bedömning av om en viss utbildning stärker den studerandes framtida ställning på arbetsmarknaden underlättas väsentligt om bedömningen kan baseras på en objektiv bedömning från en sakkunnig källa, som en omställningsorganisation. Utan yttranden från en omställningsorganisation kommer den studerande själv att behöva tillhandahålla annat underlag. Sådant annat underlag kommer att vara mer svårbedömt för CSN.

En arbetstagare som omfattas av ett kollektivavtal men som inte omfattas av parternas principöverenskommelse kommer inte att kunna få yttranden från en omställningsorganisation. Dessa arbetstagare kommer att ha svårare att visa att den utbildning de avser läsa stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden.

För att handläggningen av en ansökan om omställningsstudiestöd ska vara effektiv anser CSN att det yttrande från omställningsorganisationerna som avses i 30 § lagen om omställningsstudiestöd ska ges in elektroniskt till CSN på av CSN särskilt anvisat formulär. CSN bedömer att myndigheten kommer att ha en rätt att föreskriva om detta enligt det föreslagna bemyndigandet i 23 § förordningen om omställningsstudiestöd.

I 32 § lagen om omställningsstudiestöd föreslås en bestämmelse som anger att CSN ska lägga särskild vikt vid omställningsorganisationens yttrande. Det ankommer på CSN att göra en självständig prövning av en ansökan om förmån utifrån omständigheterna i det aktuella ärendet, de förutsättningar för beviljning som är uppställda i författning med beaktande av vad som anges i förarbeten och som följer av praxis, bl.a. gängse principer om bevisvärdering. Mot denna bakgrund framstår den föreslagna bestämmelsen som främmande och som något som skapar osäkerhet i rättstillämpningen, särskilt i fall då CSN finner skäl att avvika från

omställningsorganisationens bedömning. CSN avstyrker bestämmelsen förutsatt att det inte i det fortsatta lagstiftningsarbetet kan konkretiseras vilken skillnad bestämmelsen syftar till jämfört med om den inte tagits med.

7.3 Överklagande till Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)

7.3.1 CSN:s beslut om beviljning och återkrav av omställningsstudiestöd överklagas till ÖKS

CSN tillstyrker förslaget.

7.4 Överklagande till förvaltningsdomstol

7.4.2 CSN:s beslut om återbetalning av lån överklagas till allmän förvaltningsdomstol

CSN anser att den föreslagna bestämmelsen om när beslut får verkställas i 33 § lagen om omställningsstudiestöd bör förtydligas så att det framgår att även överinstansernas beslut gäller omedelbart. Denna frågeställning är endast aktuell i förvaltningsdomstolarna med hänsyn till att ÖKS beslut inte kan överklagas. Det borde följa av instansordningens princip att i de fall allmän förvaltningsdomstol ändrar CSN:s beslut gäller domstolens beslut omedelbart. Det vore orimligt om CSN:s beslut fortsatte att gälla till dess domstolens beslut vinner laga kraft. Denna tolkning görs idag av motsvarande bestämmelse i 6 kap. 10 § studiestödslagen. CSN lämnar därför ett förslag till ny lydelse av bestämmelsen (se författningsförslag i avsnitt 1.1).

7.5 CSN behöver vissa uppgifter från andra för sin handläggning

Generellt om regelverket för informationsutbyten

Utredningen har föreslagit ett flertal kompletterande bestämmelser om uppgiftsskyldigheter och några kompletterande bestämmelser för att möjliggöra att uppgifter kan överföras elektroniskt. Föreslagna bestämmelser anger på ett detaljerat sätt – uppgift för uppgift – vilka typer av uppgifter som ingår i uppgiftsskyldigheterna respektive som kan överföras elektroniskt. Även om en sådan utformning av regelverket inte är okonventionell i förhållande till befintliga regelverk på studiestödsområdet anser CSN att en sådan detaljerad reglering inte är ändamålsenlig och framstår som omodern. Ett sådant regelverk är oflexibelt vilket utgör ett särskilt problem då ett helt nytt förmånssystem ska genomföras eftersom det är svårt för berörda myndigheter, övriga organisationer och för regeringen att i förväg överblicka exakt vilka uppgifter myndigheterna kommer att behöva utbyta med varandra för att åstadkomma en effektiv administration som leder till riktiga beslut. Ett så detaljerat regelverk kan även medföra att det är svårt att omsätta erfarenheter som vinnas under handläggningen till nya effektivare arbetssätt eftersom behov av ytterligare typer av uppgifter i allmänhet fordrar förordningsändring innan uppgiften kan överföras. CSN förordar därför att tillkommande bestämmelser om uppgiftsskyldigheter och om elektroniska utlämnanden utformas på ett mer generellt sätt så att de avser de uppgifter som den mottagande myndigheten behöver

för att handlägga ärenden enligt tillämpligt regelverk (jämför t.ex. 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken).

CSN anser vidare att det är en självklar utgångspunkt att regelverket utformas på så sätt att samtliga informationsutbyten som kan förutses inom ramen för omställningsstudiestödet kan genomföras på elektronisk väg, genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst. Det är inte rimligt att det i några delar saknas rättsligt stöd för ett elektroniskt uppgiftslämnande eller att det råder oklarhet om förutsättningarna för detta. CSN anser att detta är en grundläggande förutsättning för att kunna tillvarata digitaliseringens möjligheter och åstadkomma en effektiv administration. Detta gäller oavsett om informationsutbytet parterna emellan kan förväntas vara av större eller mindre omfattning. I några avseenden (se nedan avsnitt 7.7.2 avseende Försvarmaktens och Kriminalvårdens uppgiftslämnande till CSN) har utredningen inte fullt ut bedömt huruvida uppgiftsskyldigheten kan fullgöras på elektronisk väg och CSN anser det är angeläget att regeringen förtydligar vad som gäller i dessa delar.

Uppgiftsskyldighet för arbetsgivare

Om felaktiga utbetalningar grundat på att den studerande har arbetat i för stor omfattning ska kunna utredas effektivt anser CSN är det nödvändigt med en föreskrift om arbetsgivares uppgiftsskyldighet gentemot CSN, lik den de har gentemot Försäkringskassan i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken (se avsnitt 10.2 och författningsförslag i avsnitt 1.3).

7.5.4 Uppgiftsskyldighet för Skatteverket

Skatteverkets uppgiftsskyldighet gentemot CSN enligt bestämmelsen i 6 § förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet föreslås utvidgas så att den även omfattar uppgifter om sökandes arbetsinkomster och nettoomsättning för vissa näringsidkare. Enligt utredningen ska uppgiftsskyldigheten gälla *i den utsträckning det behövs för kontroll av ansökningar om omställningsstudiestöd*. Sistnämnda begränsning av uppgiftsskyldighetens omfattning framgår dock inte av förslaget till ny lydelse av 6 § ovan nämnda förordning. Enligt förslaget i nuvarande lydelse gäller uppgiftsskyldigheten om uppgifterna behövs för något av de i 6 § första stycket angivna kontrolländamålen, alltså inte bara i ärenden om omställningsstudiestöd utan även i andra ärenden om studiestöd, hemutrustningslån och körkortslån. CSN välkomnar att uppgiftsskyldigheten för Skatteverket avseende de tillkommande uppgifterna även gäller i den utsträckning de behövs för kontrolländamål i andra ärenden om studiestöd hos CSN och inte endast om uppgifterna behövs för kontroll av ansökningar om omställningsstudiestöd.⁵¹ CSN tillstyrker alltså förslaget i dess befintliga lydelse.

⁵¹ CSN kan t.ex. konstatera att myndigheten har behov av inkomstuppgifter i prövningen av rätt till studiestöd för utländska medborgare (1 kap. 4 § respektive 2 kap. 4 § tredje stycket och 3 kap. 4 § tredje stycket studiestödslagen), samt i inkomstprövningen för rätt till studiemedel (3 kap. 16-22 §§ studiestödslagen).

7.5.6 Uppgiftsskyldighet för Kriminalvården

Enligt 14 § lagen om omställningsstudiestöd får stödet inte lämnas till en studerande som är intagen i anstalt enligt fängeslagen. CSN kan konstatera att den uppgiftsskyldighet som Kriminalvården har och föreslås få i 39 § fängelseförordningen (2010:2010) endast avser intagna som redan bedriver vissa studier, och förutsätter också att Kriminalvården har kännedom om att de studerar. Uppgiftsskyldigheten säkerställer inte att CSN kan få uppgift om huruvida en person som ansökt om omställningsstudiestöd är intagen på anstalt, eller under vilken period personen är intagen. CSN önskar att detta tas i beaktande i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

7.5.7 Uppgiftsskyldighet för omställningsorganisationer

CSN önskar ett förtydligande att uppgiftsskyldigheten även omfattar:

- kontaktuppgifter till utbildningsanordnaren,
- uppgift om grad av tjänstledighet,
- uppgift som har betydelse för bedömning av 17 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd, och
- uppgift om huruvida en studerande huvudsakligen förvärvsarbetar inom privat eller offentlig sektor enligt 3 § andra stycket lagen om omställningsstudiestöd.

Se författningsförslag i avsnitt 1.3.

7.5.8 Uppgiftsskyldighet för läroanstalter och andra utbildningsanordnare

CSN önskar ett tillägg till uppgiftsskyldigheten för läroanstalter och andra utbildningsanordnare avseende kontaktuppgifter till utbildningsanordnaren. Se författningsförslag i avsnitt 1.3.

7.6 Andras behov av uppgifter från CSN

Utredningen bedömer att befintlig uppgiftsskyldighet i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken är tillräcklig för att tillgodose Försäkringskassans behov av uppgifter från CSN både avseende ärenden som har relevans för beslut om omställningsstudiestöd och i ärenden om socialförsäkringsförmåner som ska samordnas med omställningsstudiestöd. För att uppgiftsskyldigheten enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ska vara tillämplig fordras, vid sidan av att uppgifterna ska avse förhållanden som är av betydelse vid tillämpningen av socialförsäkringsbalken, att uppgifterna ska lämnas till Försäkringskassan efter en *begäran från Försäkringskassan som avser en namngiven person*. För att möjliggöra mest effektiva handläggning av ärenden om omställningsstudiestöd, både hos Försäkringskassan och hos CSN, bör CSN ges förutsättningar att redan då CSN översänder begäran till Försäkringskassan enligt den föreslagna bestämmelsen i 26 kap. 3 a § socialförsäkringsbalken, även översända de uppgifter hos CSN som Försäkringskassan behöver för sin prövning. Med befintlig reglering i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken kommer CSN annars att först översända begäran om

beräkning av sjukpenningsgrundande inkomst och årlig inkomst till Försäkringskassan. Därefter kommer CSN att behöva invänta en begäran från Försäkringskassan där den sökande namnges för att uppgiftsskyldigheten i 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ska vara tillämplig. Det är inte en effektiv hantering. Det framstår inte heller som lämpligt att basera CSN:s uppgiftslämnande till Försäkringskassan på bestämmelsen i 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om nödvändigt utlämnande. Mot denna bakgrund föreslår CSN att CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan regleras särskilt, genom bestämmelsen i 110 kap. 34 § socialförsäkringsbalken (se författningsförslag i avsnitt 1.4).

En ändrad uppgiftsskyldighet för CSN gentemot Försäkringskassan i enlighet med CSN:s förslag kommer även att möjliggöra att den rättsliga problematik som föreligger avseende CSN:s befintliga uppgiftslämnande till Försäkringskassan får en lösning. Detta uppgiftslämnande sker sedan länge genom filöverföring och således utan någon föregående begäran från Försäkringskassan avseende en namngiven person och det nuvarande rättsliga stödet för dessa överföringar från CSN kan uppfattas som oklart. Försäkringskassan har dessutom vid olika tillfällen gjort förfrågningar till CSN om CSN kan tillföra vissa ytterligare uppgifter till befintligt elektroniskt uppgiftslämnande, som Försäkringskassan har behövt för kontrolländamål, men CSN har då konstaterat att uppgifterna inte har inrymts i befintlig uppgiftsskyldighet för CSN enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken. CSN anser således att det alltså är av stor betydelse både för det nya omställningsstudiestödet och för CSN:s befintliga uppgiftslämnande till Försäkringskassan att uppgiftsskyldigheten för CSN gentemot Försäkringskassan utvidgas i enlighet med CSN:s förslag.

I förslaget till 32 § förordning om omställningsstudiestöd anges vilka uppgifter i beslut som föreslås ingå i CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot omställningsorganisation. CSN ser behov av att kunna lämna vissa ytterligare uppgifter till omställningsorganisationen och omställningsorganisationens behov av uppgifter behöver inte nödvändigtvis inskränka sig till uppgifter som ingår i CSN:s beslut. Ibland kan behov av uppgiftslämnande från CSN även aktualiseras innan CSN har fattat beslut i ärendet. Därför föreslår CSN att den föreslagna bestämmelsen i 32 § förordningen om omställningsstudiestöd ges en mer flexibel utformning så att uppgiftsskyldigheten avser de uppgifter som omställningsorganisationen behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen om omställningsstudiestöd och denna förordning. En sådan utformning av 32 § förordningen om omställningsstudiestöd förutsätter även motsvarande utformning av 15 § studiestödsdataförordningen för att möjliggöra att uppgifterna kan lämnas elektroniskt från CSN till omställningsorganisationerna. Om det i det fortsatta lagstiftningsarbetet görs bedömningen att utredningens förslag ska kvarstå, önskar CSN att det säkerställs att myndigheten kan lämna uppgift om status på ansökan, typ av beslut, bidragets storlek, den sökandes namn, person- eller samordningsnummer, adress och studieuppgifter.

Kronofogdemyndigheten kommer att efterfråga uppgifter från CSN gällande omställningsstudiebidraget, som föreslås bli möjligt att utmäta genom löneutmätning. Kronofogdemyndigheten kommer bland annat att behöva uppgifter om en person har beviljats omställningsstudiebidrag och vilket belopp bidraget uppgår till. CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot Kronofogdemyndigheten följer av 4 kap. 15 § utsökningsbalken. Ovan angivna uppgifter omfattas av uppgiftsskyldigheten. För att möjliggöra elektroniskt utlämnande av sådana personuppgifter föreslår CSN ett tillägg till 15 § studiestödsdataförordningen (se författningsförslag i avsnitt 1.16).

7.7 Ändrade bestämmelser för behandling av personuppgifter

7.7.2 Behandlingen av personuppgifter hos CSN i ärenden om omställningsstudiestöd

Vissa tillkommande personuppgifter kommer att behöva behandlas i ärenden om omställningsstudiestöd

Redan idag har Kriminalvården enligt 39 § fängelseförordningen (2010:2010) en uppgiftsskyldighet gentemot CSN avseende intagna som bedriver vissa studier. CSN behöver uppgiften i ärenden om studiemedel, eftersom en studerande med studiemedel som är intagen i anstalt som huvudregel endast kan få studiemedel för studier på eftergymnasial nivå och då endast med den del som utgörs av studiebidrag (11 kap. 2 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd [CSNFS 2001:1] om beviljning av studiemedel). Kriminalvårdens uppgiftsskyldighet gäller oavsett om den intagne studerar med studiestöd eller inte. Utredningen föreslår att denna uppgiftsskyldighet utvidgas och att CSN ges korresponderande rätt att behandla uppgiften om att en person är intagen i anstalt för ändamålet att förbereda handläggningen beträffande personer som har antagits till en utbildning som berättigar till omställningsstudiestöd (se förslag till 2 § 3. och 4 a § 1. studiestödsdataförordningen). CSN tillstyrker utredningens förslag i denna del.

CSN har idag inte motsvarande rätt att behandla uppgift om att en person är intagen i anstalt för ändamålet att förbereda handläggningen av ärende om studiemedel avseende personer som har antagits till en utbildning som berättigar till studiemedel. CSN anser att motsvarande rätt att behandla uppgiften om att en person är intagen i anstalt bör finnas avseende personer som antagits till utbildning som berättigar till studiemedel, på samma sätt som av utredningen föreslås beträffande omställningsstudiestöd. Detta kan uppnås genom ett tillägg till 4 § 1. studiestödsdataförordningen. Genom ett sådant tillägg uppnås konsekvens mellan Kriminalvårdens uppgiftsskyldighet och CSN:s rätt att behandla personuppgifter på så sätt att CSN då har rätt att behandla samtliga uppgifter som omfattas av Kriminalvårdens uppgiftsskyldighet, oberoende av om personen förekommer i ärende hos CSN. Så är idag inte fallet beträffande uppgifter om intagna som antagits till en utbildning som berättigar till studiemedel men som inte har ansökt om detta hos CSN. I sammanhanget är värt att notera att enligt 16 § andra stycket

studiestödsdatalagen ska personuppgifter som CSN tar emot för ändamålet att förbereda handläggningen men som inte har förts till ett ärende om studiestöd, gallras senast ett år efter det att uppgifterna registrerades.

CSN:s möjligheter att lämna ut uppgifter elektroniskt

Utredningen föreslår ett tillägg till 15 § studiestödsdataförordningen avseende CSN:s rätt att lämna uppgifter som behövs för Försäkringskassans beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst till Försäkringskassan i elektronisk form. Genom det föreslagna tillägget ges CSN rätt att lämna uppgifterna elektroniskt till Försäkringskassan på annat sätt än genom direktåtkomst. CSN har sedan tidigare en rätt att lämna ut vissa personuppgifter till Försäkringskassan genom direktåtkomst enligt 11 § studiestödsdatalagen och 10 § studiestödsdataförordningen. Av 13 § studiestödsdatalagen framgår vidare att när personuppgifter får lämnas ut till någon genom direktåtkomst, får personuppgifterna också på något annat sätt lämnas ut elektroniskt till mottagaren.

CSN tillstyrker utredningens förslag att CSN:s elektroniska utlämnande av personuppgifter till Försäkringskassan för Försäkringskassans beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst ska ske genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst. Befintligt elektroniskt utlämnande från CSN till Försäkringskassan sker genom filöverföring och således inte heller genom direktåtkomst. Mot bakgrund av Högsta förvaltningsdomstolens dom i mål nr HFD 2015 ref 61 är det inte heller aktuellt att medge Försäkringskassan direktåtkomst då motsvarande funktionalitet kan uppnås genom annat elektroniskt utlämnande. CSN föreslår därför att allt elektroniskt utlämnande från CSN till Försäkringskassan regleras på ett och samma ställe, i 15 § studiestödsdataförordningen och att CSN:s befintliga rätt att bereda Försäkringskassan direktåtkomst avskaffas. För att skapa största möjliga flexibilitet avseende vilka personuppgifter som CSN får lämna elektroniskt till Försäkringskassan föreslås att denna rätt får avse samtliga uppgifter som ingår i CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan (se vidare CSN:s synpunkter och förslag till reglering avseende CSN:s uppgiftsskyldighet gentemot Försäkringskassan i avsnitt 7.6 ovan).

Eftersom även CSN:s rätt att lämna ut personuppgifter genom direktåtkomst till arbetslöshetskassorna regleras i 11 § studiestödsdatalagen föreslår CSN att motsvarande ändringar genomförs där. Det är samma överväganden som gör sig gällande gentemot nämnda paragraf, det vill säga att det inte förekommer något utlämnande genom direktåtkomst idag samt att detta överhuvudtaget inte är aktuellt mot bakgrund av HFD 2015 ref 61. Ytterligare ett skäl för att genomföra de föreslagna ändringarna i studiestödsdatalagen och studiestödsdataförordningen är att det är obehövligt att ge CSN en rätt att bereda andra myndigheter direktåtkomst om rätten inte utnyttjas och inte heller kommer att utnyttjas.

Sammanfattningsvis föreslår CSN att CSN:s rätt att bereda Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna direktåtkomst avskaffas på så sätt att 11 § studiestödsdatalagen och 10 och 11 §§ studiestödsdataförordningen upphävs och att tillägg istället görs till 15 § studiestödsdataförordningen som medger CSN rätt att på

annat sätt än genom direktåtkomst lämna ut uppgifter elektroniskt till Försäkringskassan respektive arbetslöshetskassorna i den utsträckning uppgifterna omfattas av uppgiftsskyldighet för CSN gentemot Försäkringskassan respektive arbetslöshetskassorna.

Vad gäller elektroniskt uppgiftslämnande från CSN till omställningsorganisation har ovan i detta remissvar (avsnitt 7.6) föreslagits att bestämmelsen i 32 § förordning om omställningsstudiestöd ges en mer generell och flexibel utformning eftersom CSN ser behov av att kunna lämna fler typer av uppgifter till omställningsorganisation än de som anges i utredningens förslag till 32 §. Detta medför behov av motsvarande följdändring i 15 § studiestödsdataförordningen om CSN:s rätt att lämna uppgifter elektroniskt på annat sätt än genom direktåtkomst till omställningsorganisationerna. Bestämmelsen föreslås ändras på så sätt att CSN till omställningsorganisation får lämna de uppgifter som omställningsorganisationen behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen och förordningen om omställningsstudiestöd.

Försäkringskassans behandling av personuppgifter

I betänkandet anges att CSN enligt 114 kap. 21 § socialförsäkringsbalken får ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen i den utsträckning det behövs för att inhämta underlag för beslut om och kontroll av förmåner, ersättningar och andra stöd åt enskilda. I sammanhanget bör påpekas att Försäkringskassan har föreslagit att denna rätt att bereda CSN direktåtkomst ska avskaffas och att uppgifterna istället ska få lämnas till CSN genom annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst. Försäkringskassans förslag till ändring av 114 kap. socialförsäkringsbalken har remitterats av Socialdepartementet och remisstiden har löpt ut (Socialdepartementets dnr S2020/09443). CSN har tillstyrkt Försäkringskassans förslag i denna del. Sammanfattningsvis bedöms således inte CSN:s tillgång till de uppgifter som behövs för att utgöra underlag för beslut och för kontroll av förmåner i verksamhet som bedrivs av CSN påverkas negativt om ovan angiven ändring i socialförsäkringsbalken genomförs.

Försvarsmaktens behandling av personuppgifter

Utredningen konstaterar att Försvarsmaktens behandling av personuppgifter avseende personer som genomgår värnplikt och erhåller dagarsättning regleras i personuppgiftslagen (1998:204). Utredningen analyserar dock inte de rättsliga förutsättningarna för Försvarsmakten att i elektronisk form lämna de uppgifter som omfattas av den i 31 § förordningen om omställningsstudiestöd föreslagna uppgiftsskyldigheten till CSN. Utredningen anser att eventuella behov av elektroniskt informationsutbyte mellan Försvarsmakten och CSN får adresseras när omställningsstudiestödet utvärderas.

För att skapa goda förutsättningar för en effektiv förvaltning som tillvaratar digitaliseringens möjligheter anser CSN att det bör säkerställas att det finns rättsliga förutsättningar för att samtliga informationsutbyten som föranleds av omställningsstudiestödet kan genomföras elektroniskt. Detta gäller särskilt vid framtagandet av ett nytt regelverk. Mot den bakgrunden anser CSN att det är

betydelsefullt att även de rättsliga förutsättningarna för elektroniskt uppgiftslämnande från Försvarmakten till CSN analyseras och att eventuella behov av författningsändringar för att möjliggöra detta genomförs samlat med övriga författningsändringar som är nödvändiga för genomförande av omställningsstudiestödet. CSN bedömer att ett elektroniskt uppgiftslämnande på annat sätt än genom direktåtkomst från en myndighet till en annan avseende uppgifter som omfattas av en uppgiftsskyldighet normalt är tillåtet enligt personuppgiftslagen, förutsatt att övriga krav i lagen upprätthålls, t.ex. vad avser tillräcklig säkerhet. CSN anser att regeringen i det fortsatta författningsarbetet bör belysa detta och vid behov föreslå regler som säkerställer rätt för Försvarmakten att lämna aktuella uppgifter elektroniskt till CSN på annat sätt än genom direktåtkomst.

Kriminalvårdens behandling av personuppgifter

Utredningen konstaterar att Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling för ändamålet att fullgöra uppgiftsskyldigheten i 39 § fängelseförordningen regleras i dataskyddsförordningen och tillhörande författningar. Utredningen analyserar dock inte de rättsliga förutsättningarna för Kriminalvården att lämna de uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten till CSN på elektronisk väg. I likhet med vad som anges ovan avseende Försvarmaktens behandling av personuppgifter anser CSN att utgångspunkten då ett nytt regelsystem tas fram är att det bör skapas rättsliga förutsättningar för att alla nödvändiga informationsutbyten ska kunna ske på elektronisk väg. För det fall Kriminalvårdens rätt att behandla personuppgifter för ändamålet att lämna ut dem till CSN, på sätt som utredningen bedömer, regleras i dataskyddsförordningen anser CSN att det inte finns några rättsliga hinder mot att Kriminalvården lämnar uppgifterna elektroniskt till CSN, i syfte att fullgöra sin uppgiftsskyldighet, på annat sätt än genom direktåtkomst förutsatt att övriga krav i dataskyddsförordningen upprätthålls, t.ex. vad avser tillräcklig säkerhet. CSN anser att regeringen i det fortsatta författningsarbetet bör belysa de rättsliga förutsättningarna för Kriminalvården att lämna aktuella uppgifter elektroniskt till CSN och vid behov föreslå regler som säkerställer sådan rätt för Kriminalvården.

Omställningsorganisationernas behandling av personuppgifter

Utredningen bedömer att omställningsorganisationerna endast kan lämna känsliga personuppgifter till CSN med stöd av den registrerades samtycke. Detta följer enligt utredningen av bestämmelsen i 3 kap. 2 § andra stycket lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) vari anges att känsliga personuppgifter får lämnas ut till tredje man endast om det inom arbetsrätten eller inom områdena social trygghet och socialt skydd finns en skyldighet för den personuppgiftsansvarige att göra det eller om den registrerade uttryckligen har samtyckt till utlämnandet. Utredningen föreslår att en uppgiftsskyldighet för omställningsorganisation ska föras in i 33 § förordningen om omställningsstudiestöd. Enligt den föreslagna p. 6 i bestämmelsen omfattar uppgiftsskyldigheten, vid sidan av de uppgifter som anges i p. 1 – 5, övriga uppgifter om studierna och om andra förhållanden som har betydelse för att få omställningsstudiestöd.

CSN anser att en ordning, som förutsätter att omställningsorganisationerna inhämtar den enskildes uttryckliga samtycke alternativt uppmanar den enskilde att själv skicka in relevanta uppgifter till CSN i den mån dessa utgör känsliga personuppgifter, inte är önskvärd. Detta riskerar att känsliga personuppgifter ibland överförs till CSN utan rättsligt stöd till följd av omställningsorganisationens misstag, att uppgifterna överförs till CSN från den enskilde på ett osäkert sätt eller att handläggningen och därmed i slutänden den enskildes rätt till omställningsstudiestöd, fördröjs och tar mer handlägningsresurser i anspråk. CSN anser därför att regeringen i det fortsatta författningsarbetet bör förtydliga om p. 6 i den föreslagna 33 § förordningen om omställningsstudiestöd utgör en sådan uppgiftsskyldighet som avses i 3 kap. 2 § andra stycket dataskyddslagen och om så inte är fallet, förtydligar uppgiftsskyldigheten för omställningsorganisation gentemot CSN på så sätt att den uppfyller kraven i 3 kap. 2 § andra stycket dataskyddslagen för att överföra personuppgifter till CSN utan den registrerades uttryckliga samtycke.

8 Ekonomisk ram och stegvist införande

8.2 Stegvis införande

CSN delar utredningens bedömning att omställningsstudiestödet kommer att vara den mest komplexa studiestödsreformen som genomförts.

8.3 Fördelning av medel till studerande med arbetslivserfarenhet från privat respektive offentlig sektor

CSN avstyrker förslaget om att det ska finnas en pott för privat respektive offentlig sektor. Utredningen motiverar endast uppdelningen med att deltagande i kompetensutveckling varierar mellan dessa sektorer. CSN saknar ett resonemang kring hur behoven ser ut. Är det till exempel möjligt att kompetensutvecklingsbehoven kan variera mer *inom* privat och offentlig sektor än *mellan* dessa sektorer? Kan behoven variera, dels över tid, dels beroende på utvecklingen på arbetsmarknaden? Det saknas också ett resonemang om vilka konsekvenser en uppdelning kan få för studerande när den ena potten tar slut före den andra. CSN ställer sig därmed frågande till om fördelningen av medel i en offentlig och en privat pott är en kostnadseffektiv och adekvat uppdelning. Eftersom möjligheten att söka utbildning är likadan för alla oavsett offentlig eller privat anställning, vill CSN framhålla att uppdelningen i pottar framstår som obehövlig.

CSN vill vidare understryka att fördelningen i en privat och offentlig pott ökar komplexiteten och påverkar möjligheten till automatiserad handläggning. I alla de fall en studerande har arbetat både inom privat och inom offentlig sektor måste CSN göra en enskild bedömning av om personen ska tillföras den ena eller den andra potten. I dessa fall kommer en uppdelning i en offentlig och en privat pott alltså att förhindra automatisk prövning och fördröja de redan långa handläggningstiderna ytterligare.

Om uppdelningen ska finnas kvar anser CSN att omställningsorganisationen ska meddela CSN huruvida en studerande huvudsakligen har arbetat inom privat eller offentlig sektor (se författningsförslag i avsnitt 1.3). CSN vill vidare att det tydliggörs huruvida det ska vara möjligt att omfördela anslag mellan privat och offentlig pott, för det fall att det finns medel över i någon pott men är slut i en annan. Det är för CSN inte heller tydligt vilken pott en studerande som har arbetat inom ett privat företag som tillhandahåller offentliga tjänster ska hänföras till.

8.4 Omställningsstudiestöd kan lämnas i två skilda ansökningsomgångar

CSN avstyrker förslaget om två skilda ansökningsomgångar (se författningsförslag i avsnitt 1.3). Med undantag för året för ikraftträdande (se avsnitt 12) vill CSN inte ha några fasta tidpunkter för ansökan. En ansökan om omställningsstudiestöd bör istället, såsom inom övriga studiestöd, göras fritt när den studerande själv önskar. Det ger den studerande bättre möjlighet till längre framförhållning. CSN bedömer att två skilda ansökningsomgångar är olämpligt utifrån att anslaget för omställningsstudiestöd är begränsat. Om CSN får en pott per helår kommer detta, i kombination med att det finns två ansökningsomgångar, kunna innebära att anslaget tar slut redan under det första halvåret, dvs. innan den andra ansökansomgången i oktober. Det skulle innebära att personer som påbörjar studier under vårterminen regelmässigt exkluderas från omställningsstudiestödet.

CSN anser att en sådan ordning är olämplig och önskar att den fortsatta beredningen tar detta i beaktande. Om förslaget om två ansökningsomgångar kvarstår enligt utredningens förslag kan en alternativ lösning vara att fördela det årliga anslaget i två halvårspotter. Om lagstiftaren inför halvårspotter vill CSN att det framgår om det går att omfördela anslag mellan dessa halvår.

8.5 Omställningsstudiestöd lämnas i den ordning ansökningarna kommer in till CSN

CSN delar utredningens bedömning att en individuell bedömning av vilken sökande som har störst behov inte är genomförbart.

9 Hur kan efterfrågan på utbildning och validering påverkas inom olika utbildningsformer?

9.4 Utbildning och validering som finansieras av omställningsorganisationer och arbetsgivare

Övrig icke offentligfinansierad utbildning

CSN anser att det kommer att finnas svårigheter att bedöma om en utbildning är en sådan som arbetsgivaren ska tillhandahålla för att anställda ska kunna utföra befintliga arbetsuppgifter, se avsnitt 5.5.

10 Kontroll av felaktiga utbetalningar

10.2 Behov av kontroller för det nya studiestödet

Kontroller innan ersättning beviljas

I avsnittet beskrivs fördelen med att använda en befintlig metod för beräkning av SGI för att minska riskerna för felaktigheter. Samtidigt anges i avsnitt 6.4.1 att CSN i udda fall ska göra den beräkningen i stället för Försäkringskassan. Som CSN har anfört i kommentaren till nämnda avsnitt kommer inte risken för felaktigheter att vara låg för det fall CSN gör prövningen. Därför bör samtliga bedömningar avseende beräkning av årlig inkomst hanteras av Försäkringskassan.

Behov av stärkt kontroll under pågående utbildning

Maskinell rapportering av studieaktivitet etc. minskar risken för medvetet missbruk av stödet. Mot bakgrund av att studiekontroller görs löpande dagligen inom det ordinarie studiestödet, bedömer CSN inte att det är möjligt eller motiverat att göra studiekontroller med en högre frekvens än så. CSN bedömer inte att mer frekventa kontroller än de som redan görs kommer att minska mängden felaktiga utbetalningar. CSN föreslår istället mer effektiva och träffsäkra kontroller (se avsnitt 6.2 och 6.8). Utöver detta ser CSN att det kommer att finnas behov av att göra så kallade efterkontroller, dvs. kontroller av t.ex. olika intyg efter att studierna påbörjats.

Kontroll av arbete

CSN anser att det är viktigt att stävja och upptäcka felaktiga utbetalningar och ser positivt på möjligheten att kunna använda månadsvisa inkomstuppgifter från Skatteverket i detta syfte (avsnitt 6.4.5). CSN vill emellertid påtala att de kontroller som CSN ska göra för att identifiera dem som inte avstår från arbete i tillräcklig omfattning kommer vara utredningstunga och resurskrävande. Det kan antas att många felaktiga utbetalningar av denna typ inte kommer att kunna identifieras alternativt inte kunna leda till ett beslut om återkrav. Det beror främst på de resurser som skulle behövas om CSN skulle utreda alla de fall där inkomstuppgiften från Skatteverket inte är i överensstämmelse med vad som kan förväntas utifrån den studieomfattning stöd beviljats för (se vidare om återkrav i avsnitt 6.9). För att CSN i dessa fall ska kunna visa att arbete skett i för stor omfattning och vilket belopp som ska återbetalas, förutsätts att en eller flera förfrågningar skickas till både den studerande och arbetsgivaren. Det innebär manuell handläggning och att stora personella resurser tas i anspråk hos CSN.

En vidare utredningsåtgärd är att kontakta den studerandes arbetsgivare. Om denne väljer att inte inkomma med begärda uppgifter kommer CSN ha svårt att visa att arbete skett i för stor omfattning. Om denna typ av felaktiga utbetalningar ska kunna utredas effektivt anser CSN är det nödvändigt med en föreskrift om arbetsgivares uppgiftsskyldighet gentemot CSN, lik den de har gentemot Försäkringskassan. Företrädesvis ska arbetsgivarna vara skyldig att lämna alla de uppgifter som CSN behöver för att utreda ärende om omställningsstudiestöd, men

allra minst om arbetad tid och lön (se författningsförslag i avsnitt 1.3 och skrivning i avsnitt 7.5).

Det ska också påpekas att, även om CSN gör efterkontroller av egenföretagares nettoomsättning, kommer myndigheten att ha stora svårigheter att föra i bevisning att en egenföretagare inte har avstått från arbete i tillräcklig omfattning. Detta då det inte finns någon skyldighet att dokumentera arbetad tid och det inte finns en direkt koppling mellan arbetad tid och omsättningens storlek.

Uppföljning och utvärdering

CSN:s uppdrag att genomföra en fördjupad granskning kommer att försvåras av att handläggningen till en början, till följd av den korta ställtiden innan genomförande, till stora delar kommer att behöva göras manuellt, se avsnitt 11.

11 Uppföljning och utvärdering av reformen

CSN beräknar att kunna skapa en digital ansökan för det nya omställningsstudiestödet i tid till de första ansökningarna inkommer i oktober 2022. Till följd av den digitala ansökan kommer CSN kunna ta fram uppgifter kring t.ex. vilken ålder eller kön studerande som ansöker om studiestöd har och vilka utbildningar de ansöker om studiestöd för.

Eftersom det kommer att dröja innan ett systemstöd och elektroniska informationsutbyten finns på plats, kommer CSN inledningsvis inte att kunna redovisa mer utförlig statistik om omställningsstudiestödet. Det blir exempelvis svårt att säga på vilka grunder en person uppfyller etablerings- eller aktualitetsvillkoren. Möjligheten att kombinera olika variabler med varandra kommer inledningsvis också vara mycket begränsad. Detta minskar CSN:s möjligheter att kunna redovisa statistik och att genomföra uppföljning.

CSN kommer ändå ha som mål att kunna ta fram enklare uppgifter över omställningsstudiestödet, till exempel uppgifter om antal som har beviljats stödet, fördelat på kön och ålder. CSN kommer även att kunna redovisa antal bifall och avslag samt redogöra för beviljade och utbetalda belopp. Det är dock viktigt att klargöra att de uppgifter som kommer att kunna lämnas ut dels kommer att vara färre än uppgifterna för andra studiestöd, dels kommer att vara mer resurskrävande att ta fram.

Efterhand som systemstödet byggs ut förbättras möjligheterna att följa upp stödet. Mot bakgrund av de begränsade möjligheterna för CSN att följa upp omställningsstudiestödet under de första tre åren anser CSN att den av utredningen föreslagna fördjupade granskningen av omställningsstudiestödet istället genomförs tre år framåt från och med det år som systemet beräknas vara fullt utbyggt. Systemstödet för beviljning av omställningsstudiestöd beräknas vara färdigutvecklat till årsskiftet 2025/2026 och systemstödet för återbetalning till årsskiftet 2026/2027. CSN föreslår därmed att den fördjupade granskningen sker för åren 2026 - 2028 och lämnas in hösten 2029. CSN kan innan dess göra enklare utvärderingar av stödet.

Eftersom de parter som var med och slöt överenskommelsen kring stödet företräder vissa grupper på arbetsmarknaden, och därmed även vissa studerandegrupper, är CSN tveksam till att dessa ska ges möjlighet att aktivt delta i och påverka utfallet av uppföljningen. Däremot kan parterna lämna synpunkter på vilka områden som bör följas och liknande. Parterna har även möjlighet att på egen hand följa upp de satsningar som görs med anledning av LAS-överenskommelsen.

Enligt utredningen ska uppdraget om uppföljning och utvärdering av reformen innefatta delar avseende validering. CSN har i dagsläget inga uppgifter om validering från läroanstalterna, och det är heller inget som CSN har något behov av att ha för prövning av rätt till studiestöd (se avsnitt 5.1). Det kan heller inte anses vara motiverat att ålägga lärosätena att särredovisa uppgifter om validering till CSN enbart pga. uppföljningsskäl. CSN anser därför att kravet på att särredovisa validering tas bort.

Vidare anges att uppföljningen särskilt ska beakta risken för felaktiga utbetalningar till egenföretagare. För att kunna fullgöra uppdraget i denna del skulle CSN behöva ha uppgift om att en person är egenföretagare. CSN har inte tillgång till sådana uppgifter, och anser därför att kravet på att särredovisa detta tas bort.

I promemorian anges att det är CSN som, inom ramen för den fördjupade uppföljningen, ska följa effekter för personers möjlighet till omställning på arbetsmarknaden. CSN anser att bedömningen av reformens effekter för den enskildes ställning på arbetsmarknaden istället borde kunna göras av Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) inom ramen för den uppföljning som utredningen föreslår att IFAU ska göra. Denna ska, såvitt CSN kan förstå, utföras senare än CSN:s granskning och ska bl.a. omfatta de samhällsekonomiska effekterna av omställningsstudiestödet. All uppföljning av omställningsstudiestödets effekter på bl.a. samhällsekonomin och för enskildas utfall på arbetsmarknaden bör hanteras av IFAU.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

CSN har den 10 juni 2021 fått i uppdrag att förbereda inrättandet av det omställningsstudiestöd som föreslås av utredningen, så att ett sådant studiestöd ska kunna hanteras digitalt av myndigheten den 1 oktober 2022. CSN har påbörjat förberedelser i enlighet med uppdraget och följaktligen med utgångspunkt från utredningens föreslagna ikraftträdande den 30 juni 2022 för studier som påbörjas den 1 januari 2023.

CSN hade dock önskat ett senare ikraftträdande. Ett ikraftträdande den 30 juni 2022 innebär ett år med i princip inget systemstöd alls vilket ger betydande risker kopplat till bristande kvalitet och felaktiga utbetalningar (se avsnitt 2.6 och 10). Ett ikraftträdande ett år senare, dvs. den 30 juni 2023 med en första ansökningsomgång från 1 oktober 2023 för studier från den 1 januari 2024, möjliggör att delar av handläggningen kan genomföras med systemstöd. Det skulle göra hanteringen mer effektiv och rättssäker. Dessa risker minskar med ett ikraftträdande ett år senare även om det tar flera år innan ett fullständigt systemstöd finns på plats.

13 Konsekvenser

13.2 Offentligfinansiella konsekvenser av utredningens förslag

CSN tillstyrker utredningens förslag att omställningsstudiestöd ska lämnas i mån av tillgängliga medel.

CSN kommer inte att ha hunnit färdigställa ett systemstöd för handläggning till ikraftträdandet. Ansökningar och rutiner kommer, pga. av det komplicerade regelverket och att ett digitalt handläggningssystem saknas, till största delen hanteras manuellt under de första åren. Kostnaden per ärende blir hög som en följd av den manuella handläggningen (se avsnitt 6.8). CSN delar vidare utredningens uppfattning att manuell handläggning och manuella rutiner innebär större risk för fusk samt felaktiga beslut och utbetalningar (se avsnitt 2.6).

Beloppen på raderna ”CSN bidragsadministration”, ”CSN låneadministration”, ”CSN förberedelser, systemutveckling...” i Tabell 13:1 Utredningens kostnadsberäkningar (mnkr) överensstämmer inte med de kostnadsberäkningar CSN gör utifrån utredningens förslag. Om omställningsstudiestöd genomförs på det sätt som utredningen föreslår gör CSN kostnadsberäkning enligt tabell, motsvarande utredningens Tabell 13.1, nedan.

Anslagspåverkan CSN (mnkr)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
CSN bidragsadministration	9	97	110	108	98	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	63
CSN låneadministration	0	0	0	0	1	2	3	4	5	5	6	7	8	9	9	9
CSN förberedelser, systemutv	12	32	22	34	44	44	42	42	42	42	42	40	30	19	9	1
Totalt	21	128	132	142	143	112	111	112	113	114	115	114	105	94	84	73

CSN förberedelser, systemutveckling avser förberedande arbete som kostnadsförs och avskrivningar av it-systemet.

Utredningens kostnadsberäkningar i Tabell 13.1 visar endast perioden från oktober 2022 då beviljningen startar, till och med 2026. CSN har emellertid, utifrån utredningens förslag, lagt till kostnader för att förbereda reformen redan under 2021 i tabellen ovan. Detta då myndigheten bland annat behöver rekrytera personal och påbörja systemutveckling. CSN har även lagt till kostnader efter 2026 i tabellen. Den omfattar således en längre period än Tabell 13.1 Utredningens kostnadsberäkningar.

Om omställningsstudiestöd genomförs på det sätt som utredningen föreslår kommer ”CSN bidragsadministration” att bli högre 2021-2025 än i utredningens kostnadsberäkningar. Handläggningstiden kommer att öka på grund av ett mer komplext regelverk. CSN har också fångat fler kostnader kopplat till administrationen.

Vid utredningens kostnadsberäkning för ”CSN bidragsadministration” fördelades 40 procent av administrationskostnaden från 2023 till 2022 för den första ansökningsperioden. Motsvarande fördelning har inte gjorts av utredningen för efterföljande år. Det gör att en brist uppstår, särskilt eftersom volymerna ökar.

Utredningens kostnadsberäkningar för ”CSN förberedelser, systemutveckling och förstärkt kontrollverksamhet” är 44 miljoner kronor 2022 och 45 miljoner kronor

2023-2026. Utredningen har inte beaktat att CSN under de första åren kommer att ha lägre kostnader eftersom avskrivningskostnaderna för systemet inledningsvis är låga. Avskrivningarna kommer att öka succesivt i takt med att delar av it-systemet tas i bruk och därefter minska under perioden 2032-2036 i takt med att delar av systemet blir färdigavskrivet.

Enligt uppgift från utredningen ska tre miljoner kronor per år för kontrollverksamhet ingå i beloppet 45 miljoner kronor. I tabellen Anslagspåverkan CSN ovan ingår tre miljoner kronor per år för förstärkt kontrollverksamhet istället i raden ”CSN bidragsadministration”, eftersom en förstärkt kontrollverksamhet driver administrationskostnader.

Utredningen innehåller ingen information om CSN:s behov av utökad låneram för finansiering av systemutvecklingen. CSN har beräknat att CSN:s låneram för Lån i Riksgälden behöver utökas enligt följande:

Påverkan på CSN:s låneram (mnkr)																
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	
16	103	198	274	340	309	267	225	183	140	98	58	28	9	1	0	

CSN:s beräkningar i denna del gäller utifrån den utformning av omställningsstudiestödet som föreslås i utredningen. Eventuella förändringar av regelverket kan leda till högre eller lägre kostnader.

13.2.1 Antaganden och grunder för kostnadsberäkningarna

Berörda myndigheters utvecklingskostnader

CSN har, efter att tagit del av utredningens förslag, beräknat att nödvändig systemutveckling istället kommer att fordra omkring 400 000 utvecklingstimmar (se avsnitt 13.5).

CSN:s handläggningskostnader för bidrag och lån

CSN delar utredningens bedömning att hanteringen och handläggningen av omställningsstödet kommer att bli mycket komplicerad och kräva flera manuella handläggarmoment. Manuell handläggning bidrar till ökad risk för felaktiga utbetalningar.

13.3 Förslagets konsekvenser för individer

Givet utformningen av regelverket, som kommer göra det svårt för en person att avgöra om de uppfyller villkoren för rätt till studiestödet eller inte, bedömer CSN att det finns en risk att det nya omställningsstudiestödet inte används i den utsträckning som beräknats. CSN delar alltså utredningens uppfattning att processen för att ansöka om omställningsstudiestöd, och den långa handläggningstiden av ansökan om stödet kan få personer som vill studera att avstå (se avsnitt 2.5).

13.3.1 Konsekvenser för studerandes privatekonomi under och efter omställningsstudierna

Se avsnitt 2.5.

13.3.2 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

CSN bedömer att jämställdheten kan missgynnas av att graviditetspenning, närståendepenning och smittbärrarpenning inte är överhoppningsbara i bedömningen av aktualitetsvillkoret (se avsnitt 4.5.2).

13.5 Konsekvenser för CSN

CSN:s ursprungliga lösningsförslag, som också utredningen informerades om, består i huvudsak av tre delar; externt gränssnitt, internt gränssnitt och integrationer. Utifrån innehållet i utredningen kan CSN konstatera att det tillkommit funktioner och integrationer som tidigare lösningsförslag inte tagit höjd för. Hanteringen är dessutom betydligt mer komplex. Ett ikraftträdande den 1 oktober 2022 gör också att CSN behöver lägga mer tid på tillfälliga it-lösningar, som inte kommer att vidareutvecklas.

De totala kostnaderna för systemutvecklingen beräknas uppgå till 496 miljoner kronor.

13.15 Övriga konsekvenser

Utredningen bedömer att förslagen inte har några specifika nämnvärda effekter på brottslighet. CSN har svårt att bedöma riskerna för att organiserad brottslighet får tillgång till det generösa omställningsstudiestödet.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om omställningsstudiestöd

CSN konstaterar att det på olika ställen i författningskommentaren till lagen om omställningsstöd framgår att olika omständigheter ska styrkas. Det framgår bl.a. av kommentaren till 8 och 17 §§. Enligt förvaltningsrättsliga principer gäller oftast beviskravet ”sannolikt” i förvaltningsrätten vid beviljning av förmåner. Beviskravet ”styrkt” är emellertid något högre. CSN anser att det bör klargöras i det fortsatta arbetet huruvida ett högre beviskrav avses i de situationer som regleras i 8 och 17 §§.

Bilaga 1 Den övergripande processen för omställningsstudiestöd

CSN:s prövning av ansökan om omställningsstudiestöd

Avsaknaden av ett fullständigt systemstöd kommer, såsom CSN anför, leda till långa handläggningstider. CSN bedömer att det därmed finns skäl att, i den mån det är möjligt, påbörja handläggningen av en ansökan om omställningsstudiestöd innan ett eventuellt yttrande från omställningsorganisationen kommit in till CSN. CSN kan då, parallellt med att omställningsorganisationen tar fram ett yttrande, utreda om övriga villkor för rätt till omställningsstudiestöd är uppfyllda.

